

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστήμων και Διοίκησης

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Τραπεζική και
Χρηματοοικονομική**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Οι σύγχρονες οικονομικές κρίσεις και οι επιπτώσεις στον
τραπεζικό κλάδο και την πραγματική οικονομία
-η περίπτωση της ελληνικής κρίσης-
2010-2015 (12.000-15.000)**

Αικατερίνη Μουστάκη

**Επιβλέπων Καθηγητής
Απόστολος Χριστόπουλος**

Μάιος 2015-16

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Τραπεζική και
Χρηματοοικονομική**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Οι σύγχρονες οικονομικές κρίσεις και οι επιπτώσεις στον
τραπεζικό κλάδο και την πραγματική οικονομία-
η περίπτωση της ελληνικής κρίσης-
2010-2015**

**Αικατερίνη Μουστάκη
Επιβλέπων Καθηγητής
Απόστολος Χριστόπουλος**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Τραπεζική και Χρηματοοικονομική από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2015-16

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	v
Abstract.....	vi
Ευχαριστίες.....	vii
Κατάλογος Πινάκων	viii
Κατάλογος Διαγραμμάτων	ix
Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2 Μορφές οικονομικών κρίσεων	4
2.1 Το χρονικό της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης	19
2.2. Επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης	23
2.3. Αδυναμίες της Ευρώπης.....	24
2.4. Η κρίση στην Ευρώπη	25
2.5. Η κρίση στην Ελλάδα.....	28
2.6. Οικονομική κρίση και Ευρωπαϊκές Τράπεζες.....	29
Κεφάλαιο 3 Τραπεζικοί Κίνδυνοι.....	33
3.1. Πηγές κινδύνου-Ιστορική Αναδρομή.....	34
3.2. Κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μια Τράπεζα.....	35
Κεφάλαιο 4 Τραπεζική Εποπτεία και Βασιλεία III	40
4.1. Εποπτεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.....	40
4.2. Η Βασιλεία III και οι ελληνικές τράπεζες.....	41
4.3. Εποπτεία στην Ελλάδα	42
4.4. Χρηματοοικονομική εποπτεία στην Ελλάδα	46
4.5. Εποπτεία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο	48
4.6 Θέσπιση πλαισίου για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων	49
Κεφάλαιο 5 Κομμάτια της Κρίσης.....	53
Κεφάλαιο 6 Επίλογος.....	57
Παραρτήματα.....	59

Βιβλιογραφία69

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή διαπραγματεύεται σε **θεωρητικό επίπεδο** το φαινόμενο των σύγχρονων οικονομικών κρίσεων και οι επιπτώσεις αυτών στον κλάδο των τραπεζών, ειδικότερα, όμως το αντίκτυπο που επέφερε η πρόσφατη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Λαμβάνοντας υπόψη, ότι οι οικονομικές κρίσεις διαφέρουν ως προς τη φύση, την ένταση, τη γεωγραφική έκταση, τη χρονική διάρκεια κ.λπ. θα αναφέρουμε τις βασικές μορφές κρίσεων, καθώς και τις χώρες εμφάνισής των, δίνοντας έμφαση στην εμφάνιση και την εξέλιξη της πρόσφατης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Θα πραγματοποιηθεί μια ιστορική αναδρομή των σημαντικότερων οικονομικών κρίσεων από το 1930 έως και σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο. Στη συνέχεια, θα γίνει εκτενέστερη ανάλυση των μορφών και η εξέλιξη αυτών, κυρίως όμως ανάλυση για την κρίση των τραπεζών. Εν συνεχεία, θα επικεντρωθούμε στην τρέχουσα ελληνική τραπεζική κρίση, περιγράφοντας την οικονομική κατάσταση από το 2010 έως το 2015, δίνοντας έμφαση στους τραπεζικούς κινδύνους και στην άμεση ανάγκη εποπτείας των Τραπεζών. Θα ακολουθήσει μια οργανωμένη καταγραφή από ομαδοποιημένα δημοσιευμένα άρθρα από την παγκόσμια βιβλιογραφία, δεδομένου ότι η προσέγγιση του θέματος μας θα είναι θεωρητικής φύσεως. Μέσα από την επίκαιρη αρθρογραφία θα κατανοήσουμε και διάφορες έννοιες σχετικές με το θέμα.

Δεδομένου ότι, η σημερινή οικονομία έχει παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα έχει ως αποτέλεσμα μέσω αυτής, η οποιαδήποτε μορφή κρίσης σε οποιαδήποτε χώρα και να παρουσιαστεί, να μεταφέρεται και να εξελίσσεται με ραγδαίο ρυθμό σ' όλη την υφήλιο. Οι επιπτώσεις της πρόσφατης κρίσης στις ελληνικές τράπεζες λόγω της παγκοσμιοποίησης και δεδομένου ότι οι ελληνικές τράπεζες ήταν εκτεθειμένες σε παράγωγα προϊόντα υψηλού κινδύνου, επηρεάστηκαν από την αύξηση του κόστους χρηματοδότησής τους με αποτέλεσμα τη μείωση της ρευστότητας. Για το λόγο αυτό, οι Τράπεζες προκειμένου να αντιμετωπίσουν την έλλειψη κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας τους μπήκαν σε μια διαδικασία αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ή έκδοσης ομολογιακών δανείων, διατηρώντας αξιοπρεπώς και σ' ένα ικανοποιητικό επίπεδο, την κεφαλαιακή τους επάρκεια αλλά και τη ρευστότητά τους.

Abstract

The present thesis deals theoretically with the phenomenon of the current economic crisis and its implications in the banking sector. Particularly, it is questioned how sharp the impact was about for the Greek banking system. Considering that the economic crises historically differ from each other in nature, intensity, geographical extent and duration, we will briefly mention the setting up of several forms of crises that have appeared globally, emphasizing to the development of the recent global economic crisis.

On the one hand, a historical overview of the major economic crisis will take place, referring to the period from 1930 until today in a worldwide level. In parallel, other forms of financial crises and the development of them will be presented. In addition, a more extensive analysis of the forms and the evolution of these crises will take place, but focusing mainly in the banking crisis. Subsequently, we will focus on the current Greek banking crisis, describing the economic situation from 2010 to 2015, making several references about the financial debt, the “red” loans, the repayment of loans, etc. A review of studies and relevant articles are categorized by country, since the approach of our subject will be theoretical, aiming to formulate the theoretical framework that covers the topic under investigation.

Given the fact that the current economic system has a globalized character, any form of crisis may be transferred from one country to another even rapidly throughout the world. The impact of the recent crisis on Greek banks because of their exposure to high risk derivatives, resulted in their reduced liquidity. For this reason, and in order to address the lack of capital adequacy and liquidity, they entered a procedure of capital increase or issuing new bonds in order to maintain their capital adequacy to a satisfactory level.

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της διατριβής μου κ. Απόστολο Χριστόπουλο, Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών καθώς και την οικογένειά μου για την συμπαράσταση και την κατανόησή τους.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Τα στοιχεία αυτά μας δείχνουν ότι ύστερα από ένα “γεγονός” τα χρηματιστήρια αντιδρούν αρχικά αρνητικά, ενώ λίγους μήνες μετά, ανακάμπτουν δυναμικά.

Πίνακας 2: Αποτελέσματα χρήσης και ισολογισμός 2015 για τέσσερις τράπεζες

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Οι μεταβολές των τιμών μετά από 6 μήνες από το “συμβάν”

Διάγραμμα 2: Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (έλλειμμα (-)/πλεόνασμα (+), % ΑΕΠ Ελλάδα, 2007-2015)

Διάγραμμα 3: Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (έλλειμμα (-)/πλεόνασμα (+), % ΑΕΠ, επτά χωρών, 2008)

Διάγραμμα 4: Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (έλλειμμα (-)/πλεόνασμα (+), % ΑΕΠ, επτά χωρών, 2010)

Διάγραμμα 5: Αποτελέσματα χρήσης και ισολογισμός 2015 για τέσσερις τράπεζες

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Με την παρούσα μελέτη επιδιώκεται να δοθεί στους ενδιαφερόμενους μια συνολική θεώρηση των σύγχρονων οικονομικών κρίσεων, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στις βασικές μορφές κρίσεων, ενώ διαπραγματεύεται στο μεγαλύτερο μέρος της μελέτης το φαινόμενο της τρέχουσας τραπεζικής κρίσης στην Ελλάδα.

Για την επίτευξη των στόχων, η μελέτη είναι διαρθρωμένη σε κεφάλαια και ενότητες.

Στο πρώτο κεφάλαιο, με τίτλο «Εισαγωγή» γίνεται μια συνοπτική ιστορική αναδρομή των σημαντικότερων οικονομικών κρίσεων από το 1930 έως και σήμερα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, με τίτλο «Μορφές οικονομικών κρίσεων», αναφέρουμε τις βασικές μορφές οικονομικών κρίσεων, δίδοντας αντίστοιχα και παραδείγματα χωρών. Στη συνέχεια και με τη βοήθεια των ενοτήτων αναπτύσσουμε και επεξεργαζόμαστε τους παρακάτω τίτλους :

- *Το χρονικό της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης*
- *Επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης*
- *Αδυναμίες της Ευρώπης*
- *Η κρίση στην Ευρώπη*
- *Η κρίση στην Ελλάδα*
- *Οικονομική κρίση και Ευρωπαϊκές τράπεζες*

Στο τρίτο κεφάλαιο, με τίτλο «*Τραπεζικοί Κίνδυνοι*», επικεντρωνόμαστε στους τραπεζικούς κινδύνους όπως:

- *Πηγές κινδύνου-Ιστορική αναδρομή*
- *Κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μια Τράπεζα*

Το τέταρτο κεφάλαιο, με τίτλο «*Τραπεζική Εποπτεία και Βασιλεία III*», πραγματεύεται το εποπτικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της Ευρώπης και της Ελλάδας, ειδικότερα δε, το νέο πλαίσιο της Βασιλείας III. Ακολούθως παρατίθενται οι τίτλοι για να γνωρίζουμε τι θα επακολουθήσει:

- *Εποπτεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων*
- *Η Βασιλεία III και οι ελληνικές τράπεζες*
- *Εποπτεία στην Ελλάδα*
- *Χρηματοοικονομική εποπτεία στην Ελλάδα*
- *Εποπτεία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο*
- *Θέσπιση πλαισίου για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων*

Το πέμπτο κεφάλαιο με τίτλο «*Κομμάτια της κρίσης*», περιλαμβάνει μια συλλογή δικτυακών άρθρων τα οποία γράφτηκαν τα τελευταία χρόνια. Δεδομένου ότι η προσέγγιση του θέματος είναι θεωρητικής φύσεως, με τη βοήθεια των άρθρων, μπορούμε να κατανοήσουμε την επικαιρότητα που αποτυπώνεται στη χρονική στιγμή που γράφτηκαν.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με τον επίλογο και σχετικά με το θέμα παραρτήματα που αφορούν δημοσιεύσεις της ΤτΕ καθώς και της ΕΕΤ. Κλείνοντας, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η σημερινή οικονομία έχει παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα και αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η οποιαδήποτε μορφή κρίσης σε οποιαδήποτε χώρα και να παρουσιαστεί, να μεταφέρεται και να εξελίσσεται με ραγδαίο ρυθμό και να δημιουργεί κάθε φορά τον κίνδυνο να πυροδοτεί μια νέα κρίση στη χώρα που μεταφέρεται.

Αν και οι ορισμοί δεν μπορούν πάντα να δώσουν με σαφήνεια τόσο την περιγραφή όσο και την ουσία ενός φαινομένου, μπορούμε να πούμε ότι η οικονομική κρίση είναι ένα φαινόμενο κατά το οποίο η πραγματική οικονομία μιας χώρας χαρακτηρίζεται από μια διαρκή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική

δραστηριότητα αναφερόμαστε σ' όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις οι οποίες την περίοδο μιας οικονομικής κρίσης χάνουν τις ισορροπίες τους και δημιουργείται μια συνεχής συρρίκνωση των κερδών, κλιμακούμενη ένταση και υψηλό αίσθημα ανασφάλειας και κινδύνου. Η παγκόσμια οικονομία έχει έρθει πολλές μορφές αντιμετώπιση ποικιλοτρόπως με οικονομικές κρίσεις οι βασικότερες οι οποίες είναι οι τραπεζικές, πολέμου, χρηματιστηριακά κραχ, πετρελαϊκές, συναλλαγματικές, χρέους, δημοσιονομικές κ.λπ.

Κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης οποιασδήποτε μορφής και σε οποιαδήποτε χώρα, περιορίζεται η εμπορική πίστωση, αυξάνεται η ζήτηση του χρήματος για δανεισμό, περιορίζεται η πώληση εμπορευμάτων, αυξάνονται τα αποθέματα, παρουσιάζεται αδυναμία πληρωμής δανείων σε τράπεζες από επιχειρήσεις και ιδιώτες, μειώνεται ο όγκος της παραγωγής, χρεοκοπούν οι "ευάλωτες" επιχειρήσεις και αυξάνεται η ανεργία.

Κάποιες από τις βασικότερες μορφές που έκαναν την εμφάνισή τους σε παγκόσμιο επίπεδο είναι οι παρακάτω:

- Χρηματιστηριακό κραχ : (ΗΠΑ, 1929), (ΗΠΑ, 1987), (Ελλάδα, 1999), (ΗΠΑ, 2001)
- Κρίση τραπεζών: (Ιαπωνία, 1990), (Τεκίλας Μεξικό, 1994),(Ν.Α ΑΣΙΑ, 1997), (ΗΠΑ, 2007)
- Κρίση λόγω πολέμου : (2^{ου} Παγκόσμιου Πολέμου, 1939), (Κορέα, 1950), (Βιετνάμ, 1970), (Περσικός Κόλπος, 1991)
- Πετρελαϊκή κρίση (Αραβο-Ισραηλινού πολέμου του YomKippur, 1973-1974), (Ισλαμικής- Ιρανικής επανάστασης, 1979-1980) (Κρίση στον Περσικό Κόλπο, 1991)
- Κρίση χρέους (Λατινική Αμερική, 1982), (Αργεντινή, 1998-2001)
- Δημοσιονομική κρίση λόγω της τελευταίας παγκόσμιας κρίσης (Ιρλανδία, 2010), (Ντουμπάι, 2008), (Ελλάδα, 2008)
- Συναλλαγματική κρίση (Δολαρίου, 1971), (Βρετανικής Στερλίνας, 1992), (Ρωσική, 1998) (Βραζιλίας, 1999), κοκ

Κεφάλαιο 2

Μορφές οικονομικών κρίσεων

Η χρηματοοικονομική κρίση είναι μια διατάραξη των χρηματοοικονομικών αγορών, η οποία προκαλεί επιδείνωση των προβλημάτων της αντίστροφης επιλογής και του ηθικού κινδύνου, με αποτέλεσμα την ανικανότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να διοχετεύουν κεφάλαια με αποτελεσματικό τρόπο στις περισσότερες αποδοτικές επενδύσεις. Mishkin (1992): 115

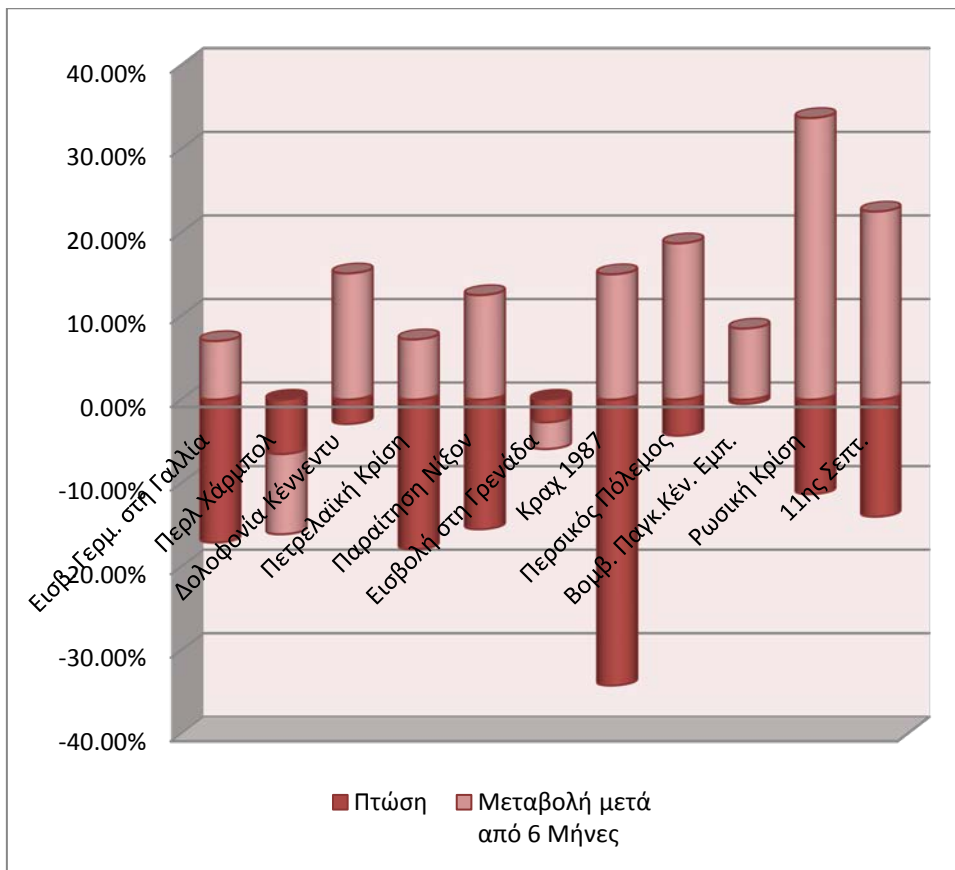
Τον 20^ο αιώνα οι κεφαλαιαγορές ήρθαν αντιμέτωπες με τριάντα και πάνω κρίσεις οι οποίες διήρκησαν από 24 ώρες μέχρι και 25 χρόνια. Βάσει του παρακάτω πίνακα μπορούμε να διακρίνουμε τα αλληπάλληλα σοκ που υπέστησαν οι επενδυτές όταν ήρθαν αντιμέτωποι με "μεγάλα γεγονότα". Κοσμά Κ.(2008), <http://www.ethnos.gr>

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΝΤΑΟΥ ΤΖΟΥΝΣ ΣΤΙΣ ΚΡΙΣΕΙΣ			
Γεγονός	Ημερομηνία	Πτώση	Μεταβολή 6 μήνες μετά
Εισβολή Γερμανών στη Γαλλία	9/5 - 22/6 1940	-17,1%	7,0%
Περλ Χάρμπορ	6-10/12 1941	-6,5%	-9,6%
Δολοφονία Κένεντι	21-22/11 1963	-2,9%	15,1%
Πετρελαϊκή κρίση	18/10 - 5/12 1973	-17,9%	7,2%
Παραίτηση Νίξον	9-29/8 1974	-15,5%	12,5%
Εισβολή στη Γρενάδα	24/10-7/11 1983	-2,7%	-3,2%
Κραχ 1987	2-19/10 1987	-34,2%	15,0%
Περσικός πόλεμος	24/12 1990 - 16/1 1991	-4,3%	18,7%
Βομβ/σμός Παγκ. Κέντρου Εμπορίου	26-27/2 1993	-0,5%	8,5%
Ρωσική κρίση	18/8 - 8/10 1998	-11,3%	33,7%
Χτύπημα 11ης Σεπτεμβρίου	11-21/9 2001	-14,0%	22,5%

Πίνακας 1: Τα στοιχεία αυτά μας δείχνουν ότι ύστερα από ένα βαρυσήμαντο “γεγονός”, τα χρηματιστήρια αντιδρούν αρχικά αρνητικά ενώ λίγους μήνες μετά, ανακάμπτουν δυναμικά. Πηγή Κοσμά Κ., <http://www.ethnos.gr>

Κατά τη διάρκεια του Κραχ το 1929 ο δείκτης Ντάου Τζόουνς βυθίστηκε από τις 381,17 στις 42,1 μονάδες (-89%). Χρειάστηκαν 25 χρόνια για να ανακάμψει, καθώς ο δείκτης έφτασε ξανά στα προ της ύφεσης επίπεδα το 1954. Με βάση τον παραπάνω πίνακα είναι ξεκάθαρο ότι ο δείκτης Ντάου Τζόουνς ανέκαμπτε στο 6μηνο. Κοσμά Κ., <http://www.ethnos.gr>, (2008β). Ακολουθώντας, με τη βοήθεια του πίνακα και του αντίστοιχου διαγράμματος βλέπουμε τις μεταβολές των τιμών.

Γεγονός	Πτώση	Μεταβολή μετά από 6 Μήνες
Εισβ. Γερμ. στη Γαλλία	-17,10%	7,00%
Περλ Χάρμπολ	-6,50%	-9,60%
Δολοφονία Κέννεντυ	-2,90%	15,10%
Πετρελαϊκή Κρίση	-17,90%	7,20%
Παραίτηση Νίξον	-15,50%	12,50%
Εισβολή στη Γρενάδα	-2,70%	-3,20%
Κραχ 1987	-34,20%	15,00%
Περσικός Πόλεμος	-4,30%	18,70%
Βομβ. Παγκ.Κέν. Εμπ.	-0,50%	8,50%
Ρωσική Κρίση	-11,30%	33,70%
11ης Σεπτ.	-14,00%	22,50%

Διάγραμμα 1: Οι μεταβολές των τιμών του Ντάου Τζόουνς μετά από 6 μήνες από το "συμβάν".

Ακολούθως, περιγράφονται αναλυτικότερα κάποιες βασικές μορφές των οικονομικών κρίσεων:

Χρηματιστηριακά Κραχ

Σύμφωνα με τον Charles Kindleberger «Η χρηματιστηριακή αγορά σε περίοδο κραχ μοιάζει μ' ένα τρελοκομείο από το οποίο οι σχιζοφρενείς προσπαθούν να αποδράσουν την ίδια στιγμή.

- Η «Μαύρη Πέμπτη», 1929

Η «μεγάλη ύφεση» όλων των εποχών που εξαπλώθηκε σ' ολόκληρο τον κόσμο, διήρκησε περίπου δέκα χρόνια. Στις 29 Οκτωβρίου του 1929, ο δείκτης του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης εμφάνισε απώλειες 12%. Οι βασικότερες αιτίες ήταν α) η υπερεπένδυση σε συνδυασμό με τη χαμηλή κατανάλωση, β) το ισχύον

χρηματοπιστωτικό σύστημα, γ) η αδυναμία του κράτους να προβλέψει τον κίνδυνο, δ) η απληστία, ε) η μη τήρηση των θεσμικών κανόνων και προτύπων, στ) τα ανοίγματα των τραπεζών, κ.ο.κ. Αγγελόπουλος (2010):62

Οι επιπτώσεις της κρίσης τραγικές. Ένας μεγάλος αριθμός εργαζόμενων στις χώρες που επλήγησαν έμειναν άνεργοι. Οι έμποροι δυσκολεύονται να πουλήσουν και οι πελάτες συνεχώς ελαττώνονται. Οι αγρότες δεν βρίσκουν αγοραστές για τα προϊόντα τους παρά την πτώση των τιμών. Αυτή η ανέχεια προκαλεί την οργή των πολιτών κατά των κυβερνήσεων, που τις θεωρούν υπεύθυνες για την κρίση. Καθημερινό φαινόμενο για τις μεγάλες τουλάχιστον πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής οι πορείες, οι διαδηλώσεις, και οι συγκρούσεις ανέργων με την αστυνομία στους δρόμους.

Δεδομένου ότι το κραχ επηρέασε σε παγκόσμιο επίπεδο τα μεγέθη της οικονομίας, το 1932 η Αγγλία, για να αναζωογονήσει το εμπόριο της, υποτίμησε τη στερλίνα και το 1934, ο Ρούζβελτ έκανε το ίδιο ακριβώς με το δολάριο. Ακολούθησαν υψηλοί τελωνιακοί θεσμοί για τα εισαγόμενα από το εξωτερικό προϊόντα με αποτέλεσμα λόγω του υψηλού κόστους ο τοπικός αγοραστής απέφευγε να τα επιλέξει. Τέλος, έκαναν προσπάθειες να ισοσκελίσουν τον κρατικό προϋπολογισμό με μείωση των δαπανών. Μερικές χώρες μιμούμενες τις Η.Π.Α. δημιούργησαν προγράμματα εκτέλεσης δημοσίων έργων προκειμένου να μειώσουν την ανεργία.
<https://ellinismossouidias.wordpress.com>,(2010).

Γενικά, μετά το 2^ο παγκόσμιο πόλεμο, ο κόσμος πέρασε μια δύσκολη οικονομική περίοδο η οποία ανέκαμψε το 1921. Ταλαιπωρημένος από τα δεινά του πολέμου, δημιουργήθηκε η επιθυμία να στραφεί προς την αλόγιστη αγορά καταναλωτικών προϊόντων. Η τάση αυτή παρουσιάστηκε πολύ έντονα στις ΗΠΑ με τα γνωστά σ' όλους μας δυσάρεστα αποτελέσματα.

- Η «Μαύρη Δευτέρα», 1987

Το καλοκαίρι του 1987, ο Ρόναλντ Ρίγκαν όρισε τον Αλαν Γκρίνσπαν διοικητή της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ. Μετά από δύο μήνες ανάθεσης καθηκόντων, το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης εμφάνισε μείωση 22% και η 19η Οκτωβρίου 1987 έμεινε στην Ιστορία ως «Μαύρη Δευτέρα». Περιουσίες εξαφανίστηκαν και επαναλήφθηκαν οι σκηνές που σημειώνονται έξω από κάθε χαμένο χρηματιστήριο. Ανάμεσα στους χαμένους του 1987 ήταν και ο διάσημος χρηματιστής Τζορτζ Σόρος, ο οποίος είχε προβλέψει το κραχ αλλά στο Τόκιο όχι στις ΗΠΑ (παρεμπιπτόντως το χρηματιστήριο στο Τόκιο επηρεάστηκε λιγότερο από τα υπόλοιπα). Μποζανίνου Τάνια (2001), <http://www.tovima.gr/>

Τα βασικά αίτια, πολλά α) η πτώση του δολαρίου λόγω της επιβραδυνόμενης ανάπτυξης της οικονομίας των ΗΠΑ, β) οι φήμες για ενδεχόμενη χρεοκοπία τραπεζών, γ) η αύξηση των επιτοκίων στη Γερμανία και δ) οι υπερεπενδύσεις των επενδυτών και των τραπεζών που προσφέρανε υπηρεσίες τόσο εμπορικής όσο και επενδυτικής τραπεζικής. Ακολούθησαν τα μέτρα που έλαβαν οι Κεντρικές Τράπεζες για την αντιμετώπιση της κρίσης όπως α) μείωση των επιτοκίων και β) βελτιωμένους θεσμικούς και ρυθμιστικούς κανόνες. Αγγελόπουλος (2010β):63

- Τα «Γεγονότα του '99», 1999

Η ιστορία του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών σημαδεύτηκε από το κραχ του '99 στο οποίο ενεπλάκη μεγάλο μέρος των Ελλήνων. Έχει εκτιμηθεί ότι περίπου εκατό δισεκατομμύρια ευρώ άλλαξαν χέρια, μεγάλο μέρος από τα οποία έχασαν οι λεγόμενοι μικροεπενδυτές. Ανάλογη πορεία ακολουθούσαν και τα χρηματιστήρια διεθνώς, λόγω της αισιοδοξίας περί νέας οικονομίας. Πρελούδιο της κρίσης θεωρείται η οικονομική κρίση στην Ασία που προκάλεσε το μίνι κραχ το 1997. Η πτώση ξεκίνησε στις 23 Σεπτεμβρίου και συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια εξανεμίζοντας την αξία των μετοχών. <https://el.wikipedia.org/wiki>

Ο αείμνηστος Θεόδωρος Καρατζάς – ο τότε πρόεδρος της Εθνικής Τράπεζας με άρθρο του στην εφημερίδα Καθημερινή, καλούσε τους πολιτικούς και τους επενδυτές να

προσέχουν την ξέφρενη πορεία του χρηματιστηρίου, ενώ με εντολή του ο χρηματιστής Τζώνυς Μαρκόπουλος ζητούσε από τις συνεργαζόμενες περίφημες ΕΛΔΕ να σταματήσουν να χορηγούν τον λεγόμενο «αέρα» στους πελάτες τους. Τελικά, όλο αυτό αποδείχτηκε μια "φούσκα", γιατί όπως έλεγε και κ. Γκρίνσπαν, όλες οι φούσκες κρίνονται εκ του αποτελέσματος. Από το αποτέλεσμα κρίνεται η έκταση μιας υπερτίμησης στο χρηματιστήριο. Όπως φάνηκε τελικά, το 1999 ήταν φούσκα. Δεν ήταν, όμως, μια απλή φούσκα. Τα μεγέθη της ελληνικής οικονομίας ήταν πολύ καλά, τα αποτελέσματα των εισηγμένων εταιρειών παρουσίαζαν μεγάλη ανάπτυξη και υπήρχε σαφής προοπτική για ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ. Υπήρχε μια γενική ευφορία και αισιοδοξία. Αποδείχθηκε όμως στη συνέχεια ότι η εύλογη αισιοδοξία μεταλλάχθηκε σε υπερβολή. Δημήτρης Παφίλας (2011), <http://www.protothema.gr/>

- Οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, 2001

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, εκδηλώθηκαν τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον των ΗΠΑ. Η πρώτη επίθεση πραγματοποιήθηκε στο βόρειο Πύργο του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου, προκαλώντας καταστροφική έκρηξη. Η δεύτερη επίθεση πραγματοποιήθηκε στο Πεντάγωνο. Με διαφορά λίγων λεπτών, καταρρέουν διαδοχικά οι δίδυμοι πύργοι. Περίπου ένα μήνα αργότερα, οι ΗΠΑ επιτέθηκαν στο Αφγανιστάν, ανατρέποντας τους Ταλιμπάν, που παρείχαν άσυλο στον Λάντεν. Στο όνομα του «πολέμου κατά της διεθνούς τρομοκρατίας», το Μάρτιο του 2003 οι ΗΠΑ επιτέθηκαν και στο Ιράκ, ανατρέποντας τον Σαντάμ Χουσεΐν, ενώ η Αλ Κάιντα απάντησε με επιθέσεις κατά συμμάχων των Αμερικανών, όπως στις 11 Μαρτίου 2004 στο σιδηροδρομικό δίκτυο της Μαδρίτης και στις 7 Ιουλίου 2005 στο μετρό του Λονδίνου. Όπως πολλοί αναλυτές είχαν προβλέψει, μετά την 11η Σεπτεμβρίου, «ο κόσμος δεν θα είναι πια ο ίδιος». Τις επιθέσεις πραγματοποίησαν οργανωμένοι ισλαμιστές τρομοκράτες, της οργάνωσης Αλ Κάιντα με αρχηγό τους τον Οσάμα μπιν Λάντεν. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις, προκάλεσαν ελεύθερη πτώση των χρηματιστηριακών αγορών. Μετά την 11η Σεπτεμβρίου ο Dow Jones μειώθηκε κατά 685 μονάδες. <http://www.sansimera.gr/articles/171#ixzz48QtTCvnZ>

Κρίση Τραπεζών

- Η κρίση της ιαπωνικής οικονομίας, 1990

Από το 1956 μέχρι το 1973 η ιαπωνική οικονομία αναπτυσσόταν με ετήσιους ρυθμούς της τάξεως του 9%, οι οποίοι τη δεκαετία του '80 επιβραδύνθηκαν στο 4% ετησίως. Η έκρηξη της φούσκας που είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις τη δεκαετία του '80, δεν έπεισε την Τράπεζα της Ιαπωνίας να μειώσει γρήγορα τα επιτόκιά δανεισμού της. Κατά συνέπεια και υπό το βάρος των επισφαλειών, οι ιαπωνικές τράπεζες αναγκάστηκαν να παγώσουν το δανεισμό τους. Η κυβέρνηση δεν κατάφερε να στηρίξει το τραπεζικό σύστημα, διότι τα προγράμματα στήριξης της ιαπωνικής οικονομίας ήταν πολύ μικρά και δεν μπορούσαν να υποστηρίξουν τα μεγέθη και τη διάσταση που είχε λάβει η κρίση <http://www.kathimerini.gr>, (2009α).

- Κρίση της Τεκίλας Μεξικό, 1994

Το 1994 το Μεξικό πέρασε την «κρίση της τεκίλας». Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών λογαριασμών έφθασε στο 7% του ΑΕΠ και τα συναλλαγματικά διαθέσιμα συρρικνώθηκαν, με αποτέλεσμα να καταρρεύσει η πάγια ισοτιμία του πέσο έναντι του δολαρίου. Το μεξικανικό νόμισμα «βούλιαξε» κατά 50% σε έξι μήνες, η αξία του δημοσίου χρέους σε πέσο εκτινάχθηκε και η χώρα βυθίστηκε στην ύφεση. Μεγάλη ευθύνη φέρει η κυβέρνηση του Κάρλος Σαλίνας, ο οποίος υπήρξε πρωτοπόρος της απελευθέρωσης της οικονομίας και του εμπορίου. Όμως, το κραχ του πέσο έβγαλε στην επιφάνεια τη διαφθορά όπου μέσω αυτού απαξίωσε κάθε καλή του πρόθεση. Το 1995, το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 6,5%. Ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπιλ Κλίντον, επέμεινε πως το Μεξικό, έπρεπε να βοηθηθεί λόγω της σημασίας του για την αμερικανική απασχόληση και τις επενδύσεις. Η κυβέρνησή του φρόντισε να συγκεντρώσει δάνειο 40 δισ. δολαρίων. Η μεξικανική οικονομία κατόρθωσε να αναπτυχθεί κατά 5-6% ετησίως έως το 1998. Το χρηματιστήριο δεν ανέκτησε την αξία που είχε το 1994 παρά μόνο στις αρχές του 2004. Η οικονομία εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε λόγω των ισχυρών εξαγωγών προς τις ΗΠΑ, τις υψηλές πετρελαϊκές τιμές και την ανταγωνιστική ισοτιμία. <http://www.kathimerini.gr> (2005)

Η κρίση της «τεκίλας» ήταν μια κλασική περίπτωση αποτυχημένης χρηματοπιστωτικής απελευθέρωσης. Το πρόγραμμα «θεραπείας» κατέληξε σε απώλεια εθνικού ελέγχου επί

των τραπεζών. Το 1995 οι χρεοκοπημένες μεξικανικές τράπεζες πέρασαν στα χέρια επιθετικών τραπεζών από την Ισπανία, τις ΗΠΑ κα. Ήταν η εποχή που είχαν αρχίσει να εμφανίζονται οι θεωρίες για τα θετικά αποτελέσματα που υποτίθεται ότι θα είχαν οι ξένες τράπεζες στις αναπτυσσόμενες χώρες γιατί θα απέφευγαν τα θαλασσοδάνεια και θα τόνωναν τις επενδύσεις. Στην πράξη οι ξένες τράπεζες έριξαν το βάρος στις καταναλωτικές πιστώσεις και γενικά μακριά από την παραγωγή. Ο δανεισμός για παραγωγικές δραστηριότητες απαιτεί γνώση των συνθηκών του παραγωγικού ιστού, οι οποίες έχουν συγκεκριμένο εθνικό και τοπικό χαρακτήρα. Οι ξένες τράπεζες συνήθως δεν έχουν την ειδική γνώση που απαιτείται και άρα προτιμούν να δανείσουν για άλλους σκοπούς. Χωρίς εθνική ιδιοκτησία επί των τραπεζών, το Μεξικό γνώρισε παντελώς αδιάφορη αναπτυξιακή πορεία τα χρόνια που ακολούθησαν, με ελάχιστη δυναμική και πολύ έντονες ανισότητες. Σήμερα, η οικονομία, σε γενικές γραμμές, έχει σταθεί ξανά στα πόδια της, όμως με ρυθμούς ανάπτυξης ακόμα απογοητευτικούς. Λαπαβίτσας Κώστας (2013), <http://www.enet.gr>

- Η «Ασιατική Γρίπη», 1997

Η κρίση της ανατολικής Ασίας, λόγω της ασιατικής γρίπης. Η ασιατική γρίπη προκάλεσε ντόμινο κρίσεων σε Ευρώπη και Αμερική ενώ «κόλλησε» και τη Ρωσία. Φτώχεια, ανεργία, κοινωνικές ταραχές, αδυναμία οικονομικής ανασυγκρότησης ήταν κάποια από τα φυσικά επακόλουθα της κρίσης. Χώρες όπως η Ταϊλάνδη, η Ινδονησία και οι Φιλιππίνες, εγκατέλειψαν τη συναλλαγματική ισοτιμία με το δολάριο, προκαλώντας κατακόρυφη πτώση στα χρηματιστήρια της Ασίας και την ανθηρή μέχρι τότε κερδοφορία των επιχειρήσεων. Η FED χρηματοδότησε εκτάκτως 15 μεγάλες διεθνείς τράπεζες για να αποφευχθεί η κατάρρευσή τους. Δυστυχώς, άγγιξε σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα, ωθώντας πολλές ασιατικές τράπεζες στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Κοσμά Κ.(2008), <http://www.ethnos.gr>

- Η «Μεγάλη Ύφεση», 2007

Η τρέχουσα κρίση οφείλεται στη χρηματοπιστωτική κρίση και συγκεκριμένα στην κρίση των τραπεζών σε διεθνές επίπεδο.

Γενικά, η διεθνής τρέχουσα οικονομική κρίση, οφείλεται ως επί των πλείστον, α) στην κατάρρευση της αγοράς των στεγαστικών δανείων υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου και την κατάρρευση ομολόγων καλυμμένων με τα ως άνω δάνεια τα οποία αργότερα ονομάστηκαν τοξικά, β) στο αυξανόμενο δημόσιο χρέος των ΗΠΑ που οφείλονταν κυρίως ότι για πολλά χρόνια οι εισαγωγές τους ήταν μεγαλύτερες των εξαγωγών τους, γ) στις μεγάλες δαπάνες στρατιωτικού εξοπλισμού (σημειώνεται ότι οι δαπάνες εξοπλισμού για το στρατό δεν θεωρούνται παραγωγικές-δε βοήθανε δηλαδή στην ανάπτυξη της χώρας-δεδομένου ότι ο εξοπλισμός αυτός απαξιώνεται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα λόγω της συνεχώς αναπτυσσόμενης πολεμικής τεχνολογίας), δ) στη χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων προς χώρες που εξυπηρετούσαν τα συμφέροντάς των ΗΠΑ, καθώς και ε) στους πολυδάπανους πολέμους του Ιράκ και του Αβγανιστάν. Λόγω της παγκοσμιοποίησης η κρίση έφτασε πολύ γρήγορα στην Ελλάδα. Δεδομένου ότι το δημοσιονομικό ελληνικό σύστημα έχει πολλές αδυναμίες, η κρίση αυτή έπληξε τον έλληνα στο μέγιστο βαθμό. Η αύξηση της ανεργίας, η αύξηση της βίας και της εγκληματικότητας, τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά, είναι κάποια από τα βασικά προβλήματα που δημιούργησε η κρίση. Αγγελόπουλος (2010): 64

Εκτενέστερη ανάλυση θα πραγματοποιηθεί στα επόμενα κεφάλαια.

Κρίση λόγω πολέμου

- Πόλεμος στην Κορέα, 1950

Ο πιο ακατάλληλος πόλεμος, στο πιο ακατάλληλο μέρος, την πιο ακατάλληλη στιγμή προκάλεσε ρευστοποιήσεις. Ο πόλεμος της Κορέας έγινε με αφορμή τη γενικευμένη κρίση μεταξύ του κομμουνιστικού και δυτικού μπλοκ και έμεινε στην ιστορία ως ο “ξεχασμένος πόλεμος”, καθόσον δεν είχε κανένα εμφανές αποτέλεσμα και για τις δύο πλευρές, ενώ κατάφερε να χωρίσει ουσιαστικά ένα λαό σε δύο κράτη. Οι συνολικές απώλειες και των δύο στρατοπέδων έφθασαν τα 4 εκατομμύρια. Στην πραγματικότητα ο πόλεμος αυτός ήταν μια έμμεση ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των υπερδυνάμεων της Σοβιετικής Ένωσης και των ΗΠΑ, δημιουργώντας σημαντικές συνέπειες στις χώρες της Δύσης. Δεκαπέντε κράτη ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα του ΟΗΕ και έστειλαν δυνάμεις τους στη Νότιο Κορέα για την απόκρουση της «ερυθράς απειλής» (Ελλάδα, Αυστραλία,

Βέλγιο, Καναδάς, Κολομβία, Αιθιοπία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νέα Ζηλανδία, Φιλιππίνες, Νότιος Αφρική, Ταϊλάνδη, Τουρκία, Μεγάλη Βρετανία και ΗΠΑ). Πέντε αρκέστηκαν στην παροχή ιατρικού και υγειονομικού υλικού (Δανία, Ιταλία, Σουηδία, Νορβηγία, Ινδία), ενώ η γειτονική Ιαπωνία παρείχε στρατιωτικές διευκολύνσεις στις αμερικανικές δυνάμεις, που στάθμευαν στο έδαφός της. <http://www.sansimera.gr/>

- Πόλεμος του Βιετνάμ, 1970

Ο πόλεμος του Βιετνάμ ήταν ίσως η μεγαλύτερη ένοπλη σύγκρουση μεταξύ Δύσης και Ανατολής κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Στην αρχή ξεκίνησε ως εμφύλιος πόλεμος και μετά εξελίχθηκε σε διακρατικό και Ψυχρό πόλεμο. Η ευρύτερη περιοχή του Βιετνάμ ανήκαν στην Γαλλική Ινδοκίνα. Ο HoChiMinh ήλεγχε τον Βορρά και δεχόταν βοήθεια από τους Κινέζους. Στο Νότο οι Γάλλοι πολεμούσαν με έξοδα των Αμερικανών περίπου σε ποσοστό 75%. <https://el.wikipedia.org>

- Πόλεμο του Κόλπου, 1991

Ο Πόλεμος του Κόλπου (2 Αυγούστου 1990 - 28 Φεβρουαρίου 1991) ήταν πολεμική σύρραξη μεταξύ διεθνούς συμμαχίας από τουλάχιστον 31 κράτη υπό την καθοδήγηση των Η.Π.Α. και την εξουσιοδότηση του Ο.Η.Ε. κατά του Ιράκ, για την απελευθέρωση του Κουβέιτ. Ο Πόλεμος ξεκίνησε με την εισβολή του Ιράκ στις 2 Αυγούστου 1990, με την δικαιολογία ότι το Κουβέιτ κάνει γεωτρήσεις για πετρέλαιο υπό κλίση και έτσι «έκλεβε» ιρακινό πετρέλαιο. Αμέσως μετά την εισβολή υποβλήθηκαν οικονομικές κυρώσεις από τον Ο.Η.Ε. και τελικώς οι εχθροπραξίες άρχισαν τον Ιανουάριο του 1991, οι οποίες και κατέληξαν στην ολοκληρωτική νίκη των συμμαχικών δυνάμεων. <https://el.wikipedia.org>

Πετρελαϊκή Κρίση :

- Αραβο-Ισραηλινού πολέμου του Yom Kippur, 1973

Η Αίγυπτος και η Συρία, με την υποστήριξη των άλλων αραβικών χωρών, εξαπέλυσαν στρατιωτική επίθεση εναντίον του Ισραήλ, προκειμένου να ανακτήσουν αραβικά εδάφη

που απέσπασε το Ισραήλ στον πόλεμο των Έξι Ημερών το 1967. Οι Ηνωμένες Πολιτείες επέλεξαν να βοηθήσουν το Ισραήλ και να το επανεφοδιάσουν με όπλα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι αραβικές χώρες να εκφράσουν τη δυσαρέσκειά τους επιβάλλοντας εμπάργκο στην αποστολή πετρελαίου κατά του Καναδά, της Ιαπωνίας, της Ολλανδίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και των Ηνωμένων Πολιτειών. Για το λόγο αυτό, οι τιμές του πετρελαίου εκτινάχτηκαν στα ύψη. Η δραματική αυτή άνοδος από 3 δολάρια το βαρέλι το 1973 σε 20 δολάρια το 1974, είχε άμεσο αντίκτυπο στις τιμές κυρίως των προϊόντων που είχαν άμεση επιρροή από τις τιμές των πετρελαιοειδών όπως τα πλαστικά.
<https://el.wikipedia.org>

Κατ' συνέπεια των παραπάνω οι επενδύσεις μειώθηκαν και η συνολική ζήτηση παρουσίασε κάμψη. Οι χώρες που πλήγηκαν περισσότερο ήταν εκείνες που εξαρτιόνταν ενεργειακά αποκλειστικά από εισαγωγές πετρελαίου και δεν διέθεταν άλλες πηγές ενέργειας όπως η Ιταλία και η Ιαπωνία. Οι δυτικές κυβερνήσεις πήραν διάφορα μέτρα. Αύξησαν την ποσότητα χρήματος και τις κρατικές δαπάνες με σκοπό να αυξήσουν τη ζήτηση. Τα μέτρα αυτά δεν απέδωσαν άμεσα, βοήθησαν όμως τη διεθνή οικονομική κοινότητα να ανακάμψει σταδιακά από την ύφεση. Ωστόσο, η ανεργία παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα. Η επιτυχία του εμπάργκο απέδειξε την οικονομική δύναμη και το διεθνή αντίκτυπο της παρουσίας της Σαουδικής Αραβίας, του μεγαλύτερου εξαγωγέα πετρελαίου και ενός βασιλείου πολιτικά και θρησκευτικά συντηρητικού.
<https://el.wikipedia.org>

- Ισλαμικής- Ιρανικής επανάστασης, 1979-1980

Η επανάσταση στο Ιράν κατά του καθεστώτος του Σάχη το 1978. Η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση σημειώθηκε την περίοδο της ισλαμικής Ιρανικής επανάστασης (1979-1980). Η πολιτική αναταραχή στο Ιράν (το οποίο αποτελεί την δεύτερη πετρελαιοπαραγωγό χώρα του ΟΠΕΚ), επηρέασε σημαντικά τον πετρελαϊκό τομέα της χώρας, μειώνοντας την παραγωγή και τις εξαγωγές. Παρά την αύξηση της παραγωγής πετρελαίου από τον ΟΠΕΚ, οι τιμές πήραν την ανιούσα με την τιμή του πετρελαίου να φθάνει στα 35-40 δολάρια το βαρέλι και το πρόβλημα έγινε περισσότερο έντονο, από τον πανικό και την σπασμωδική αντίδραση των αγορών. Αξιοσημείωτο αποτελεί η διακήρυξη του περίφημου «Δόγματος Carter» τον Ιανουάριο του 1980, όπου ενδεχόμενη πετρελαϊκή κρίση για τις ΗΠΑ θα ισοδυναμούσε με πόλεμο. Συνεπώς, οποιαδήποτε απόπειρα

παρέμβασης στα συμφέροντα της Αμερικής στην περιοχή του κόλπου, θα ισοδυναμούσε με επίθεση εναντίον της Αμερικής. <https://el.wikipedia.org>

Μετά το 1980 οι τιμές του πετρελαίου έπεφταν για έξι συνεχόμενα έτη και κορυφώθηκαν το 1986 με μία πτώση 46%. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μειωμένης ζήτησης και της υπερβολικής παραγωγής, οδηγώντας τον ΟΠΕΚ στο να χάσει την ενότητα του. Εξαγωγείς πετρελαίου, όπως το Μεξικό, η Νιγηρία και η Βενεζουέλα επεκτάθηκαν σημαντικά, ενώ οι ΗΠΑ και η Ευρώπη πήραν περισσότερο πετρέλαιο από το Prudhoe Bay και τη Βόρειο Θάλασσα. Η περίοδος αυτή τερματίστηκε στις αρχές του 1986, όταν η Σαουδική Αραβία εγκατέλειψε την πολιτική περιορισμού της παραγωγής της. <https://el.wikipedia.org>

- Πετρελαϊκή κρίση λόγω του περσικού κόλπου, 1991

Το τρίτο, και πιο σύντομο, πετρελαϊκό σοκ εκδηλώθηκε στο δεύτερο μισό του 1990 ως αποτέλεσμα της κρίσης στον Περσικό Κόλπο, καθώς εκδηλώθηκαν φόβοι για προβλήματα στην προμήθεια και διανομή του πετρελαίου. <http://www.kathimerini.gr>

Κρίση Χρέους:

- Λατινική Αμερική Μεξικό, 1982

Η κρίση χρέους της Λατινικής Αμερικής εμφανίστηκε τον Αύγουστο του 1982, όταν το Μεξικό ανακοίνωσε ότι δε μπορούσε να πληρώσει το χρέος του. Τεράστια ποσά εξωτερικών δανείων είχαν δοθεί στη δεκαετία του '70 από τις χρηματιστηριακές αγορές που κολυπούσαν στη ρευστότητα εξ' αιτίας της απορρύθμισης του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την υψηλή τιμή του πετρελαίου. Το γεγονός αυτό τροφοδότησε μια αλματώδη ανάπτυξη, η «φούσκα» όμως έσκασε όταν η Αμερική αύξησε τα επιτόκια και οι τιμές των προϊόντων κατέρρευσαν. Οι δυτικές και ιδίως οι αμερικανικές και οι βρετανικές τράπεζες βρίσκονταν ένα βήμα πριν τη χρεοκοπία,

ειδικά αν σταματούσαν οι αποπληρωμές του χρέους της Λατινικής Αμερικής. Έτσι το ΔΝΤ και αργότερα η Παγκόσμια Τράπεζα πρόσφεραν τα λεγόμενα δάνεια σωτηρίας / διάσωσης. Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, το Μεξικό είχε τον χρόνο και τα πετρελαϊκά έσοδα για να εφαρμόσει τις απαραίτητες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Όσοι κατείχαν την εξουσία, εμπόδισαν τις προσπάθειες για μεταρρυθμίσεις στη διάρκεια των καλών αυτών εποχών. Η βαθιά δημοσιονομική κρίση και η έλλειψη επιείκειας από διεθνείς οργανισμούς ανάγκασαν τους Μεξικανούς που κατείχαν την εξουσία να θέσουν μια ριζοσπαστική απελευθέρωση του εμπορίου και ένα πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων. Τέτοιες αποφάσεις ήταν πολιτικά δύσκολες και οδήγησαν σε μια βαθιά πολιτική ρήξη που κατέληξε στο να σπάσει η μακρόβια άσκηση της εξουσίας από το Θεσμικό Επαναστατικό Κόμμα (PRI). <http://voxeu.org> (2015)

Από τα μαθήματα της Λατινοαμερικανικής εμπειρίας μπορούμε να αντιληφθούμε ότι, όταν σε μια χώρα παρουσιαστεί κρίση χρέους θα πρέπει άμεσα το χρέος να μειωθεί. Το συνεχώς αποτυγχάνον σύστημα αντιμετώπισης των κρίσεων χρέους (δάνεια σωτηρίας και λιτότητας) είναι ένα εργαλείο προστασίας των δανειστών και μεταβίβασης τους κόστους στις χρεώστριες κυβερνήσεις και στους λαούς τους και όχι σωτηρίας.

- Αργεντινή, 1998-2002

Η περίπτωση της Αργεντινής διήρκεσε από το 1998 έως το 2002 και αποτελεί το πιο τρανταχτό παράδειγμα χρεοκοπίας κράτους. Η εν λόγω ύφεση «έπληξε» τη χώρα και κατέρρευσε το χρηματοπιστωτικό της σύστημα. Η Αργεντινή βίωσε την τραυματική εμπειρία μιας χούντας, μια αρχική ανάταξη κατά τη μεταπολίτευση που γρήγορα κατέρρευσε λόγω της πολιτικής διαφθοράς, τη συσσώρευση δημοσίου χρέους, τον υπερπληθωρισμό και την υιοθέτηση ενός ισχυρού διεθνούς νομίσματος, η οποία στην αρχή έδωσε ανάσα αλλά στη συνέχεια στραγγάλισε την οικονομία και οδήγησε στη χρεοκοπία. Η αφετηρία της διαδρομής προς την πτώχευση του 2002 βρίσκεται στο 1983, τη χρονιά που έπεσε η χούντα και η χώρα επιδίωξε να γιατρέψει τις πληγές από τον καταστροφικό πόλεμο στα Φώκλαντς (Ο Πόλεμος των Φώκλαντ ήταν ένας πόλεμος δέκα εβδομάδων μεταξύ της Αργεντινής και του Ηνωμένου Βασιλείου με αντικείμενο

δύο Βρετανικά υπερπόντια εδάφη στον Νότιο Ατλαντικό: τα Νησιά Φώκλαντ και τις Νήσους Νότια Γεωργία και Νότιες Σάντουιτς). <http://www.imerisia.gr> (2010α)

Το 2001 οι εκροές κεφαλαίων προς το εξωτερικό από απελπισμένους καταθέτες που έβλεπαν τη χρεοκοπία να έρχεται κορυφώθηκαν. Σε αυτές τις κρίσιμες στιγμές τα ηνία της χώρας ανέλαβε ο Εντουάρντο Ντουάλτε. Ο νέος πρόεδρος προχώρησε άμεσα στην κατάλυση της σταθερής ισοτιμίας «πέσο»-δολαρίου. Ως συνέπεια, το νόμισμα της Αργεντινής καταβαραθρώθηκε αναγκάζοντας τη χώρα σε στάση πληρωμών. Η αδυναμία της να καλύψει τις υποχρεώσεις της ουσιαστικά έθεσε την Αργεντινή εκτός διεθνών αγορών, σταματώντας απότομα τη ροή των επενδύσεων προς τη χώρα. Ο πληθωρισμός και η ανεργία εκτινάχθηκαν στα ύψη. Σταδιακά, ωστόσο, άρχισε να φαίνεται το όφελος από την υποτίμηση του «πέσο». Οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατακόρυφα, ωφελημένες και από την ανάδειξη της Κίνας, που τότε άρχισε να κάνει την εμφάνισή της στο διεθνές προσκήνιο. Η ανάσταση της βιομηχανίας και της γεωργίας δημιούργησε νέες θέσεις εργασίας και μέσα σε λίγα χρόνια η ανεργία έπεσε από 20% στο 8,5%. <http://www.imerisia.gr> (2010)

Δημοσιονομική κρίση:

- Η περίπτωση της Ιρλανδίας, 2010

Το 2010 η Ιρλανδία βρισκόταν ένα βήμα πριν τη χρεοκοπία, η οποία αποτράπηκε μόνο χάρη σε διεθνείς πιστώσεις. Μετά από πενταετή πολιτική λιτότητα και σημαντικά έσοδα από τη φορολογία πολυεθνικών εταιρειών, η κυβέρνηση παρουσίασε έναν σχεδόν ισοσκελισμένο προϋπολογισμό. Επειδή, η Ελλάδα όπως και η Ιρλανδία παρουσιάζουν ένα εντυπωσιακά μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα πολλοί προβαίνουν σε σύγκριση μεταξύ των δύο χωρών. <http://www.tovima.gr>, (2016)

- Η περίπτωση του Ντουμπάι

Η παγκόσμια οικονομική κρίση δεν άφησε αλώβητο ούτε το Ντουμπάι. Οικονομικοί κολοσσοί της χώρας πνίγονται στα χρέη και προχωρούν σε απολύσεις ενώ ο παράδεισος του real estate και του τουρισμού και η κρατική επενδυτική εταιρεία Dubai world, δεν μπορεί να πληρώσει τις υποχρεώσεις της.

Οι τιμές των ακινήτων στο Ντουμπάι υποχώρησαν κατά περίπου 50% μέσα σε ένα χρόνο. Οι απολύσεις ήταν το πρώτο μέτρο στήριξης των επιχειρήσεων. Το Ντουμπάι είναι ένα από τα επτά αυτοδιοικούμενα Εμιράτα που απαρτίζουν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Ξέφυγε από το μεσανατολικό τρόπο ζωής χάρη το όραμα του σείχη MactoumbinRashidAlMactoum. Όμως η παγκόσμια πιστωτική κρίση και η ύφεση το φέρνει στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Η επενδυτική εταιρεία Dubai World ζήτησε από τους πιστωτές της να «παγώσουν» την αποπληρωμή του χρέους της, ύψους 59 δισ. δολαρίων, μέχρι το Μάιο του επόμενου έτους, ανακοινώνοντας ταυτόχρονα πρόγραμμα αναδιάρθρωσης. Το αίτημα για διακοπή πληρωμών οδήγησε μεγάλους οίκους αξιολόγησης σε υποβάθμιση αρκετών κρατικών εταιρειών του εμιράτου, εν μέσω ανησυχιών κατά πόσο το Ντουμπάι θα καταφέρει να αποπληρώσει το χρέος του. Μία αρνητική εξέλιξη θα μπορούσε να οδηγήσει στη μεγαλύτερη στάση πληρωμής χρέους μετά την κρίση της Αργεντινής. Αναλυτές εκτιμούν ότι το Ντουμπάι πλήρωσε το τίμημα ενός εντυπωσιακού οικονομικού μοντέλου βασιζόμενου στο ξένο κεφάλαιο και στα μεγάλα κατασκευαστικά προγράμματα. <http://www.tovima.gr> (2009)

Συναλλαγματική κρίση:

- Ο «Ρωσικός ιός», 1998

Η Ρωσία αντιμετωπίζει τη χειρότερη οικονομική κρίση από το 1998, όταν η Μόσχα υποχρεώθηκε να υποτιμήσει το ρούβλι και να κηρύξει στάση πληρωμών. Τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα προκάλεσαν το 1998 μία μεγάλη οικονομική κρίση, η οποία οδήγησε σε περαιτέρω μείωση του ΑΕΠ. Οι πολιτικές του νέου προέδρου, σε συνδυασμό με τις καλές τιμές πετρελαίου και την ευελιξία που έδινε το εθνικό νόμισμα, αύξησαν την εγχώρια ζήτηση, την κατανάλωση και τις επενδύσεις, συμβάλλοντας στη ραγδαία βελτίωση της οικονομίας για τα επόμενα χρόνια. Το επίπεδο ζωής βελτιώθηκε, καθώς και η επιρροή της Ρωσίας στο εξωτερικό αυξήθηκε. Οι μεταρρυθμίσεις που προχώρησαν από τον πρόεδρο Πούτιν εξασφάλισαν μια ασφαλή, σταθερή και συνεχώς αναπτυσσόμενη Ρωσία. Iris van de Wiel (2013), <http://economics.rabobank.com>

2.1 Το χρονικό της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης

Στα μέσα του 2007 αρχίζουν να εκδηλώνονται τα πρώτα γεγονότα που φέρνουν ένα χρόνο αργότερα στο χείλος της καταστροφής το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό τομέα. Οι αρχές των χωρών άργησαν να επέμβουν είτε μη κατανοώντας πλήρως την κατάστασή είτε επειδή αδυνατούσαν να το κάνουν λόγω του μεγέθους και της έντασης της κρίσης. Πολύ σύντομα η χρηματοπιστωτική κρίση επεκτάθηκε στην πραγματική οικονομία δυσχεραίνοντας τις προσπάθειες των αρχών να την ελέγξουν ή και να την εκτονώσουν. Κολλίντζας κ.α., (2009)

Τα γεγονότα απέκτησαν μορφή χιονοστιβάδας και οι συνέπειες τους οδήγησαν για πρώτη φορά στην ιστορία την ανάπτυξη του παγκόσμιου Α.Ε.Π. σε αρνητικό πρόσημο το 2009. Τα πιο σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν πριν την πτώχευση του Lehman Brothers ήταν τα εξής : Τομπάζος (2010): 24-25

- Η επενδυτική τράπεζα Bear Stearns ανακοινώνει στις 18 Ιουλίου του 2007 ότι δύο από τα ταμεία της που δραστηριοποιήθηκαν στα ενυπόθηκα δάνεια κατάρρευσαν, γεγονός που προκάλεσε την υποχώρηση των χρηματιστηριακών δεικτών στην Ευρώπη. Αντιθέτως στις ΗΠΑ, ο δείκτης DowJones έσπασε ένα νέο ρεκόρ ξεπερνώντας τις 14.000 μονάδες για να γνωρίσει μια εβδομάδα αργότερα μια από τις πιο σημαντικές πτώσεις της χρονιάς.
- Ο Οργανισμός American Home Mortgage, ένας από τους μεγαλύτερους δανειοδοτικούς οργανισμούς των ΗΠΑ στον τομέα των ακινήτων, ανακοίνωσε την 1η Αυγούστου του 2007 ότι αδυνατεί να αποπληρώσει οφειλές 300 εκατομμυρίων δολαρίων. Η γαλλική τράπεζα BNP Paribas, στις 9 Αυγούστου έκλεισε τρία από τα άλλοτε «δυναμικά» της ταμεία. Την ίδια μέρα, στις 9 Αυγούστου, όταν πλέον η παραδοχή του συστημικού κινδύνου παίρνει επίσημο χαρακτήρα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η FED ρευστοποιούν τις αγορές με 94,8 δισεκατομμύρια ευρώ και 24 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα. Τέσσερις μέρες αργότερα (13/8/2007), η ΕΚΤ και η FED παρεμβαίνουν με άλλα 48 δισεκατομμύρια ευρώ και 2 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα.
- Η κεντρική Τράπεζα της Αγγλίας, στις 14 Σεπτεμβρίου του 2007, υποχρεώθηκε να παραχωρήσει δάνειο στην ιδιωτική Northern Rock, την πέμπτη πιο μεγάλη τράπεζα οικιστικών δανείων της χώρας, της οποίας οι πανικόβλητοι καταθέτες σχημάτιζαν

ουρές για να αποσύρουν 1 δισεκατομμύριο στερλίνες μέσα σε 24 ώρες. Τελικά, μερικούς μήνες αργότερα, στις 17 Φεβρουαρίου του 2008 η Northern Rock, που δεν ξεπέρασε τα προβλήματα της, κρατικοποιήθηκε.

- Στις 15 Νοεμβρίου, η FED ενίσχυσε το τραπεζικό σύστημα με άλλα 47,25 δισεκατομμύρια δολάρια.
- Στις 11 Ιανουαρίου του 2008 η Bank of America αγόρασε την Country wide Financial, τον μεγαλύτερο δανειστή στην αγορά ακινήτων στις ΗΠΑ. Ενώ στις 18 Ιανουαρίου ο Bush ανακοίνωσε ένα πρόγραμμα τόνωσης της οικονομίας 150 δισεκατομμυρίων δολαρίων, στις 21 Ιανουαρίου τα διεθνή χρηματιστήρια κατέρρευσαν επειδή θεώρησαν το πρόγραμμα κατώτερο των περιστάσεων.
- Στις 11 Μαρτίου η FED δήλωσε έτοιμη να ρευστοποιήσει τις μεγάλες τράπεζες με ένα ποσό μέχρι 200 δισεκατομμύρια δολάρια. Στις 16 Μαρτίου ο αμερικανικός τραπεζικός κολοσσός JPMorgan ανακοίνωσε την αγορά της τράπεζας BaerStearns, με την οικονομική συνδρομή της FED, για μόνο \$2 ανά μετοχή (που άξιζε \$170 ένα χρόνο πριν) και έναντι συνολικού ποσού 236 δισεκατομμυρίων δολαρίων.
- Στις 7 Σεπτεμβρίου οι Freddie Mac και Fannie Mae τέθηκαν υπό κρατική κηδεμονία με σκοπό να εξυγιάνουν τα οικονομικά τους. Το κράτος εγγυήθηκε τα χρέη τους με 200 δισεκατομμύρια δολάρια, 100 για τον κάθε οργανισμό. Τρεις μέρες αργότερα, η τέταρτη επενδυτική τράπεζα των ΗΠΑ, Lehman Brothers, ανακοίνωσε ζημιές 3,9 δισεκατομμυρίων δολαρίων το τρίτο τρίμηνο του 2008. Στις 15 Σεπτέμβρη ανακοινώθηκε η πτώχευσή της μετά από την αποτυχία της FED να επιτύχει την εξαγορά της από την βρετανική Barclays. Η τελευταία ζήτησε δημόσια εγγύηση για το ενεργητικό που θα αγόραζε, όμως η FED απέρριψε το αίτημά της. Την ίδια μέρα (15/9/2008) η Bank of America εξαγόρασε μια άλλη επενδυτική τράπεζα για 50 δισεκατομμύρια δολάρια, τη Merrill Lynch, ενώ δέκα μεγάλες διεθνείς τράπεζες δημιούργησαν ένα ταμείο 70 δισεκατομμυρίων δολαρίων για να αντιμετωπίσουν την ενδοτραπεζική κρίση ρευστότητας.
- Την επομένη (16/9/2008) οι αμερικανικές αρχές κρατικοποίησαν την AIG, την πιο μεγάλη ασφαλιστική εταιρία των ΗΠΑ, παραχωρώντας της 85 δισεκατομμύρια δολάρια έναντι 79,9% του κεφαλαίου της, πράγμα που δεν εμπόδισε μια νέα μεγάλη πτώση στα διεθνή χρηματιστήρια στις 17/9/2008. Στις 18/9/2008 η βρετανική τράπεζα LloydsTSB αγόρασε την ανταγωνίστριά της HBOS λίγο πριν η τελευταία κηρύξει πτώχευση. Η χρηματοπιστωτική κρίση έχει φτάσει στην αποκορύφωσή του. Την επόμενη περίοδο η κρίση θα εξαπλωθεί κυρίως στην Ευρώπη όπου οι εκεί εθνικές

και ευρωπαϊκές αρχές θα προβούν σε μαζικές εθνικοποιήσεις τραπεζών και σε συνεχόμενες ενέσεις ρευστότητας.

- Στις 18/9/2008 επίσης, ο Αμερικανός υπουργός οικονομικών Henry Paulson ανακοίνωσε το περίφημο πρόγραμμα διάσωσης των τραπεζών των 700 δισεκατομμυρίων δολαρίων, το οποίο στήριξε δημόσια την επομένη ο Bush κάνοντας έκκληση για «άμεση δράση» προκειμένου να διασωθεί το τραπεζικό σύστημα. Ο δείκτης χρηματιστηριακών αξιών CAC 40 (της Γαλλίας) εκτοξεύθηκε στιγμιαία στις 4.324,87 μονάδες (αύξηση 9,27%).

- Στις 26/9/2008 ο Βέλγο-ολλανδικός τραπεζικός και ασφαλιστικός όμιλος Fortis καταρρέει, ενώ στις ΗΠΑ η τράπεζα JPMorgan πέτυχε με την συνδρομή των νομισματικών αρχών τον έλεγχο της ανταγωνίστριάς της Washington Mutual. Στις 28/9/2009, κρατικοποιήθηκε στη Μεγάλη Βρετανία η τράπεζα Bradford and Bingley, ενώ οι νομισματικές αρχές του Βελγίου, της Ολλανδίας και του Λουξεμβούργου ρευστοποίησαν τον όμιλο Fortis.

- Στις 29/9/2008 το αμερικανικό κογκρέσο απέρριψε το πρόγραμμα Paulson. Η Wall Street κατέρρευσε χάνοντας σχεδόν 780 μονάδες, τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια γνώρισαν πολύ σημαντικές πτώσεις, όπως και το χρηματιστήριο της Βραζιλίας στο οποίο η πτώση έφθασε το 10%. Την επομένη οι νομισματικές αρχές της Γαλλίας και του Βελγίου διέσωσαν την τράπεζα Dexia ανακοινώνοντας την μερική κρατικοποίησή της, με αποτέλεσμα ο δείκτης CAC 40 να ανακτήσει 1,99%. Παρά το γεγονός ότι το αμερικανικό κογκρέσο υιοθέτησε τελικά το πρόγραμμα Paulson με κάποιες αλλαγές ως προς την αρχική του εκδοχή την 1η του Οκτώβρη και παρά το γεγονός ότι στη σύνοδο κορυφής των τεσσάρων οικονομικά ισχυρότερων χωρών της Ε.Ε στις 4 του μήνα (Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία και Ιταλία) αυτές οι χώρες δεσμεύτηκαν να στηρίξουν τις τράπεζες και τις ασφαλιστικές εταιρίες στην Ευρώπη (χωρίς όμως να υιοθετήσουν την ιδέα ενός κοινού ταμείου αντιμετώπισης της κρίσης), ο Οκτώβρης ήταν εξίσου «μαύρος» όσο και ο Σεπτέμβρης.

- Στις 5/10/2008 η Γερμανία υποχρεώθηκε να υιοθετήσει ένα πρόγραμμα διάσωσης της τράπεζας Hypo Real Estate 15 δισεκατομμυρίων ευρώ. Η Γερμανία αποφάσισε επίσης να εγγυηθεί χωρίς όριο όλες τις προσωπικές καταθέσεις στις τράπεζες. Την ίδια μέρα, η γαλλική BNP Paribas αγόρασε τον Fortis για 14,7 δισεκατομμύρια ευρώ.

- Ωστόσο, τα κυβερνητικά προγράμματα και οι δεσμεύσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης δεν έπεισαν τις χρηματιστηριακές αγορές. Την «μαύρη Δευτέρα» του

Οκτώβρη (6/10/2008) κατέρρευσαν τα διεθνή χρηματιστήρια. Ο δείκτης CAC 40 έπεσε κατά 9,04% στις 3.717,98 μονάδες καταγράφοντας την μεγαλύτερη πτώση της ιστορίας του. Ο δείκτης DowJones με πτώση 3,58% έκλεισε στις 10.000 μονάδες, στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2004. Το Λονδίνο έκλεισε με ζημιές 7,85%, η Φρανκφούρτη με 7,07%, η Ζυρίχη με 6,12%, ενώ η Μόσχα με ζημιές-ρεκόρ της τάξης του 19%.

- Στις 7/10/2008 οι υπουργοί οικονομικών της Ε.Ε. συνήλθαν στο Λουξεμβούργο και συμφώνησαν τις βασικές αρχές ενδεχόμενων προγραμμάτων αντιμετώπισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το κατώτατο ποσό εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων στα κράτη μέλη της Ένωσης ορίστηκε στις 50.000 ευρώ αντί στις 20.000. Ωστόσο, δεν επιτεύχθηκε η δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού ταμείου για αντιμετώπιση της κρίσης. Η Ισπανία, που δεν κλήθηκε στη σύνοδο των μεγάλων χωρών της Ε.Ε. στις 4/10/2008, έθεσε σε εφαρμογή το δικό της πρόγραμμα αντιμετώπισης της κρίσης.

- Τη «μαύρη Δευτέρα» του Οκτώβρη διαδέχθηκε η «μαύρη Τετάρτη» (8/10/2008). Τα διεθνή χρηματιστήρια, περιλαμβανομένων βεβαίως των ευρωπαϊκών, καταρρέουν κυριολεκτικά από τις ΗΠΑ μέχρι την Ιαπωνία, παρά την απόφαση των μεγάλων κεντρικών τραπεζών να μειώσουν τα βασικά επιτόκιά τους. Η Μεγάλη Βρετανία αγόρασε εν μέρει το τραπεζικό σύστημα της χώρας έναντι ενός ποσού 50 δισεκατομμυρίων στερλινών (65 δισεκατομμύρια ευρώ με την τότε ισοτιμία). Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) προέβλεψε μια δραματική επιβράδυνση της παγκόσμιας μεγέθυνσης.

- Η καταστροφή συνέχισε και δυο επόμενες δύο μέρες: Από το κραχ του 1987, η 9η Οκτωβρίου ήταν η χειρότερη μέρα του αμερικανικού χρηματιστηρίου. Ο δείκτης DowJones με ζημιές 7,33% έπεσε στις 8.579,19 μονάδες. Στις 10/10/2008 κατέρρευσαν τα χρηματιστήρια στην Ασία επηρεασμένα από την ιστορική πτώση της WallStreet την προηγούμενη και τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια γνώρισαν μια νέα πτώση. Η ιαπωνική ασφαλιστική εταιρία Yamato Life κήρυξε πτώχευση, ενώ το Λονδίνο – η πάλε ποτέ πρωτεύουσα του νεοφιλελευθερισμού και της Θάτσερ – έκανε έκκληση στα κράτη να ακολουθήσουν την «επαναστατική» της συνταγή: να κρατικοποιήσουν εν μέρει το τραπεζικό τους σύστημα.

- Στις 13/10/2008 τα μεγάλα κράτη της Ε.Ε. παρουσίασαν τα εθνικά προγράμματά τους για διάσωση του τραπεζικού συστήματος. Το προβλεπόμενο ποσό χρηματοδότησης ή εγγύησης των χρηματοδοτήσεων των τραπεζών πλησιάζει τα 1.700 δισεκατομμύρια ευρώ. Στις 29/11/2008 η FED μείωσε εκ νέου το βασικό της επιτόκιο.

2.2. Επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης

Η ταχεία μετάδοση της κρίσης μεταξύ των οικονομιών του πλανήτη ανέδειξε την εξάρτηση των μοντέλων ανάπτυξης που ακολουθούν οι περισσότερες χώρες βασισμένες στο εξωτερικό εμπόριο. Στην Λατινική Αμερική η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε στο 4,6 από 5,8% του 2007, οι χώρες δε που επηρεάστηκαν περισσότερο είναι εκείνες της Κεντρικής Αμερικής οι οποίες ήταν σε μεγαλύτερο βαθμό εξαρτημένες από το εξωτερικό εμπόριο. Η οικονομία της Κίνας επιβραδύνθηκε από 13 στο 9% με μια σημαντική μείωση των εξαγωγών της. Από την δίνη της κρίσης δεν ξέφυγε ούτε η Ανατολική Ευρώπη με τις Βαλτικές χώρες να επηρεάζονται περισσότερο. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2013)

Άλλες χώρες υπέστησαν πιο άμεσες συνέπειες από την έκρηξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης στις Η.Π.Α, η Δανία εισήλθε σε ύφεση κατά το πρώτο τρίμηνο του 2008 χτυπημένη από την κρίση στην αγορά ακινήτων, την υψηλή ανεργία και τις δυσκολίες στον τραπεζικό σύστημα που θα οδηγήσουν αργότερα στην χρεοκοπία 11 τραπεζικούς οργανισμούς. Η βιομηχανική παραγωγή του ευρώ σημείωσε κατά τους τελευταίους μήνες του 2008 μια μείωση κατά σχεδόν 3% πλήττοντας κυρίως τον κατασκευαστικό τομέα της Γερμανίας. Η σχεδόν ταυτόχρονη κατάρρευση των τριών μεγαλύτερων τραπεζών της Ισλανδίας γονάτισε κυριολεκτικά τη χώρα υποτιμώντας μαζικά το εθνικό της νόμισμα, την κορώνα και σημειώνοντας διψήφιους αριθμούς σε ποσοστά ανεργία και πληθωρισμό. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2013)

Το 2009 η παγκόσμια οικονομία υπέστη πλήρως τα αποτελέσματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας ήταν βαθιά σε όλες τις μεγάλες χώρες του κόσμου, φθάνοντας στο σημείο μέγιστης βύθισης το πρώτο τρίμηνο του έτους, για αυτό το λόγω η ύφεση του 2009 θεωρήθηκε ως η χειρότερη ύφεση μετά το 1929. Η γενικευμένη κρίση οδήγησε σε κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας που μείωσε την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, ευνόησε την τάση για αποταμίευση αποδυναμώνοντας έτσι την συνολική ζήτηση. Caballero and Krishnamurthy (2009):586

Στην Ευρώπη η ύφεση οδήγησε σε εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις με το Α.Ε.Π. να συρρικνώνεται σημαντικά στην Ιρλανδία (-5,0%), την Ιταλία (-3,1), το Ηνωμένο Βασίλειο (-2,8%), τη Γερμανία (2,3%), τις Κάτω Χώρες και την Ισπανία (-2,0%), το Βέλγιο (-1,9%) και Γαλλία (-1,8%).<http://www.statistics.gr/>

2.3. Αδυναμίες της Ευρώπης

Η σύνδεση των αγορών μετέφερε την κρίση του τραπεζικού συστήματος στην Ευρώπη, ωστόσο οι διαφορετικές συνθήκες της Ευρωζώνης μετέτρεπαν το πρόβλημα σε ακόμα πιο σύνθετο. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), ακολουθώντας τα βήματα της FED, προσέφερε ολοκαίνουργιο δημόσιο χρήμα ώστε να κρατήσει ζωντανές τις τράπεζες. Για να μην αμφισβητηθεί το όλο εγχείρημα η ΕΚΤ επέλεξε να μην τυπώσει χρήμα αλλά να δανειστεί από όσους είχαν κεφάλαια διαθέσιμα προς επένδυση. Συνεπώς, δεν υπήρξε δημιουργία χρήματος αλλά ανακατανομή των αποταμιεύσεων. Ανάμεσα στους πιστωτές της ήταν Κινέζοι, Ιάπωνες, Άραβες, Γερμανοί επενδυτές αλλά και ασφαλιστικά ταμεία και ιδιώτες που προτιμούσαν πλέον να δανειζούν κράτη και όχι τράπεζες.

Συνέπεια αυτού ήταν να επωμιστούν τα κράτη και κατ' επέκταση οι φορολογούμενοι το βάρος της ύφεσης το οποίο σε οικονομικούς όρους μετατράπηκε σε δημόσιο χρέος. Επιπλέον, η Ευρώπη δεν διαθέτει εσωτερικό μηχανισμό ανανέωσης των πλεονασμάτων που θα επέτρεπε να επενδύονται τα κέρδη των πλεονασματικών χωρών (Γερμανία) στις ελλειμματικές (Ελλάδα) ώστε να λειτουργήσει η ευρωζώνη σε ρυθμούς πραγματικής σύγκλισης. Οι χώρες της Ευρωζώνης λειτουργούν υπό καθεστώς νομισματικής σύγκλισης καθώς η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για το κοινό νόμισμα και την αξία του. Ταυτόχρονα, όμως, κάθε κράτος-μέλος είναι υπεύθυνο για τα χρέη του, τα έσοδά του (δηλαδή τους φόρους του) και για το πού ξοδεύει τα χρήματά του.

Παρότι, το ευρώ ακολούθησε μια πορεία ανατίμησης ως προς το δολάριο, η Γερμανία είδε τα εξαγωγικά της πλεονάσματα να εκτοξεύονται την ίδια στιγμή που οι λιγότερο ανταγωνιστικές χώρες επηρεάζονταν δυσμενώς από την εξέλιξη της συναλλαγματικής

ισοτιμίας. Η Γερμανία και η Ολλανδία δημιούργησαν σημαντικά πλεονάσματα κρατώντας χαμηλά την εγχώρια ζήτηση. Τα πλεονάσματα αυτά πέρασαν με τη μορφή δανεισμού στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης δημιουργώντας πληθωριστικές τάσεις, αυξάνοντας τα ελλείμματα τους και κατά συνέπεια και το εξωτερικό τους χρέος.

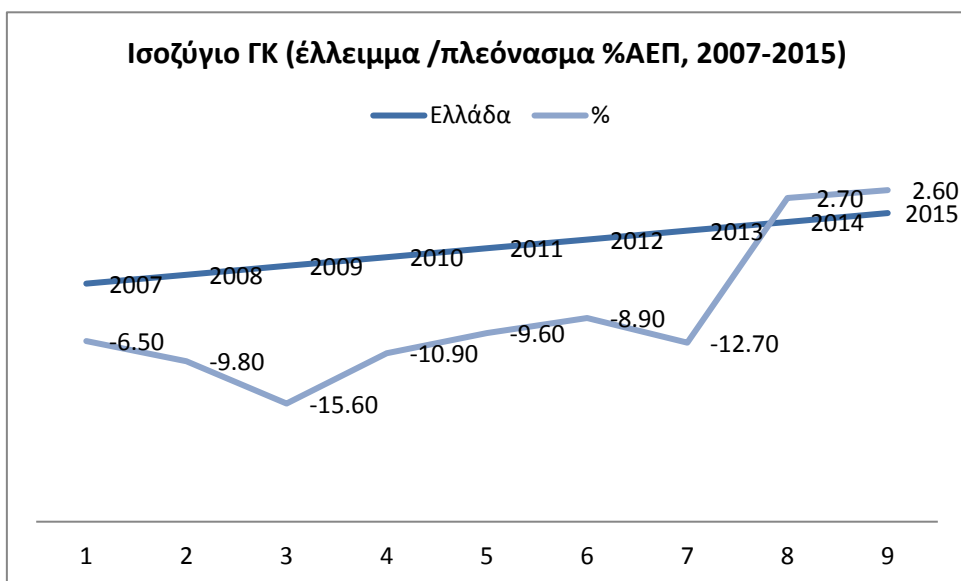
Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 2009 το αθροιστικό εμπορικό έλλειμμα της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας υπολογίζονταν στα 122,5 δις δολάρια, ενώ το πλεόνασμα της Γερμανίας ήταν 109,7 δις δολάρια. Την ίδια χρονιά η Γερμανία όντας ο μεγάλος εξαγωγέας βρισκόταν στην τρίτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ενώ ταυτόχρονα χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία ήταν κάτω από τη θέση 170 με ελλείμματα μεγαλύτερα των 30 δις. Παραδόξως, αυτές οι χώρες έπρεπε να κρατούν σε συγκεκριμένα επίπεδα τα χρέη και τα ελλείμματα ενώ ταυτόχρονα, να δραστηριοποιούνται υπό μια ενιαία νομισματική πολιτική. Αυτή η κατάσταση είχε και έχει σαν συνέπεια να διαμορφώνονται αντικρουόμενα οικονομικοπολιτικά κίνητρα και διάσταση συμφερόντων σε μια περιοχή που κανονικά θα έπρεπε να συμβαδίζει.

2.4. Η κρίση στην Ευρώπη

Η κρίση δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη σηματοδεύτηκε από την εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού των περιφερειακών οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αποκορύφωμα την έξοδο της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας από τις διεθνείς αγορές (στις περιπτώσεις της Ελλάδας και της Ιρλανδίας το χρέος είχε καταστεί πρακτικά μη διαχειρίσιμο) και την προσφυγή τους στον μηχανισμό στήριξης της Ε.Ε., του Δ.Ν.Τ. και της Ε.Κ.Τ. Βαρουφάκης, κ.α., (2011)

Στην περίπτωση της Ελλάδας, το - ούτως ή άλλως υψηλό - έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε από 6,5% το 2007 σε 9,8% το 2008 και σε 15,6% το επόμενο έτος, με αποτέλεσμα την αύξηση του δημοσίου χρέους από 105% σε 126,8% του ΑΕΠ μέσα σε δύο έτη. Παρακάτω αποτυπώνεται σε μορφή διαγράμματος το Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (έλλειμμα (-)/πλεόνασμα (+), % ΑΕΠ Ελλάδα, 2007-2015).

Ελλάδα	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
%	-6,50	-9,80	-15,60	-10,90	-9,60	-8,90	-12,70	2,70	2,60

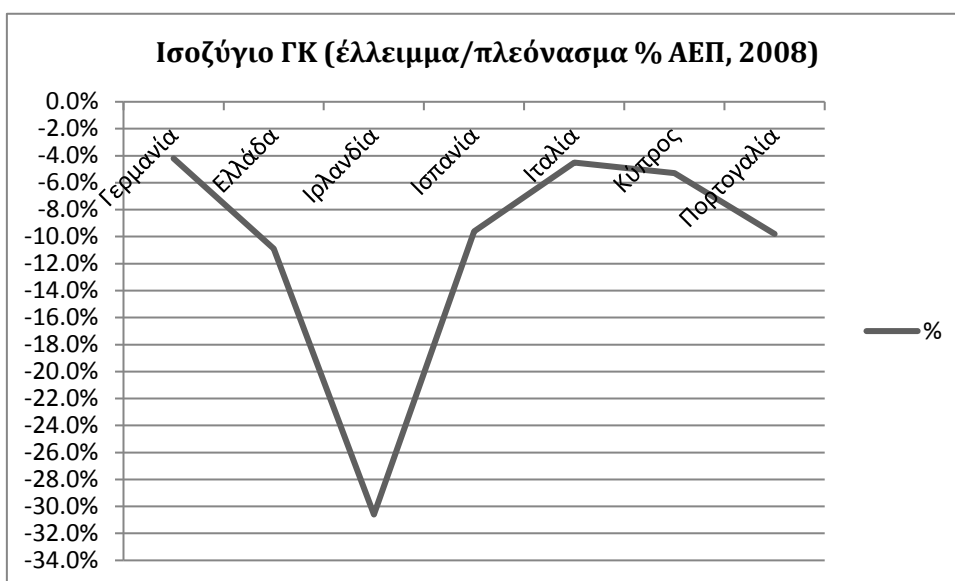

Διάγραμμα 2 :Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (έλλειμμα (-)/πλεόνασμα (+), % ΑΕΠ Ελλάδας, 2007-2015), πηγή από ΕΛΣΤΑΤ <http://www.statistics.gr/>

Ενώ, συγκριτικά, με άλλες χώρες το ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης για τα έτη 2008 και 2009, βάσει των στοιχείων της Eurostat, έχουν ως εξής:

Για το έτος 2008

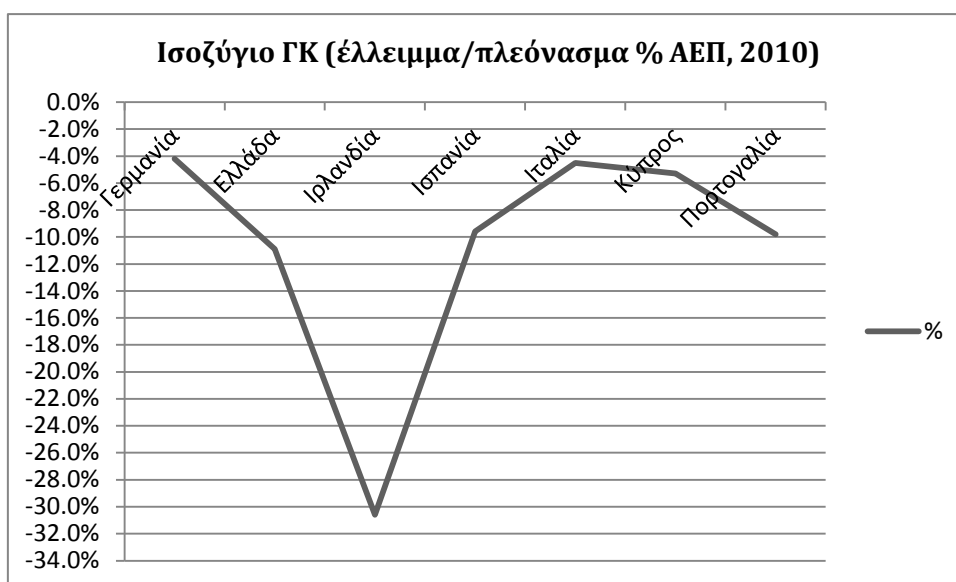
Χώρες	Γερμανία	Ελλάδα	Ιρλανδία	Ισπανία	Ιταλία	Κύπρος	Πορτογαλία
%	-0,1%	-9,8%	-7,4%	-4,5%	-2,7%	0,9%	-3,6%

Διάγραμμα 3 :Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (έλλειμμα (-)/πλεόνασμα (+), % ΑΕΠ, επτά χωρών, 2008), <https://eurostat.statistics.gr>, ιστότοπος Eurostat

Για το έτος 2010

Χώρες	Γερμανία	Ελλάδα	Ιρλανδία	Ισπανία	Ιταλία	Κύπρος	Πορτογαλία
%	-4,2%	-10,9%	-30,6%	-9,6%	-4,5%	-5,3%	-9,8%

Διάγραμμα 4 :Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (έλλειμμα (-)/πλεόνασμα (+), % ΑΕΠ, επτά χωρών, 2010), <https://eurostat.statistics.gr>, ιστότοπος Eurostat

Στην περίπτωση της Ιρλανδίας, η οικονομική κρίση, αλλά και η απόφαση της κυβέρνησης να εγγυηθεί το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών της χώρας μετέτρεψαν τους άλλοτε πλεονασματικούς προϋπολογισμούς σε βαθιά ελλειμματικούς (με το έλλειμμα να αγγίζει το 37% το τρίτο τρίμηνο του 2010) και υπερδιπλασίασαν, μεταξύ των ετών 2008-2010, το δημόσιο χρέος.

Εν τούτοις, η επίδραση της οικονομικής κρίσης στα ελλείμματα των γενικών κυβερνήσεων και στο συνολικό χρέος των ευρωπαϊκών χωρών αποτέλεσε γενικευμένο φαινόμενο. Το συνολικό έλλειμμα των χωρών της ευρωζώνης ανήλθε το 2009 σε 6,3% του ΑΕΠ, υπερδιπλάσιο του ορίου που θέτει το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και υπερτριπλάσιο από το έλλειμμα του αμέσως προηγούμενου έτους. Μόλις 5 από τα 27κράτη μέλη της Ε.Ε. διατηρήθηκαν κατά το έτος αυτό εντός του ορίου του 3%,

ενώ άλλα 5 κράτη μέλη είδαν το έλλειμμα τους να υπερβαίνει το 10% του ΑΕΠ τους. Ως αποτέλεσμα, το συνολικό χρέος της ευρωζώνης άγγιξε το 80%, σχεδόν δέκα ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σχέση με το 2008. Επιπλέον, οι παραπάνω τάσεις συνεχίστηκαν και κατά τη διάρκεια του 2010, με το έλλειμμα των χωρών της ευρωζώνης να ανέρχεται, κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους σε σχεδόν 6% και το αντίστοιχο χρέος να αυξάνεται στο 82,5%.

2.5. Η κρίση στην Ελλάδα

Τον Οκτώβρη του 2009, με την αλλαγή της κυβέρνησης στην Ελλάδα, οι ελληνικές αρχές ενημέρωσαν την Eurostat ότι το υπολογιζόμενο έλλειμμα του 2009 δεν ήταν 3,7% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, όπως είχε ανακοινωθεί την άνοιξη του ίδιου έτους, αλλά 12,5%. Η αναγνώριση εκ μέρους των ελληνικών αρχών ότι είχαν δώσει ανακριβή στοιχεία πυροδότησε μια τεράστια δυσπιστία στις αγορές για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας: κατά τους πρώτους μήνες του 2010 τα επιτόκια των ελληνικών ομολόγων ανέβηκαν σε επίπεδο συγκρίσιμα με εκείνα αναδυόμενων οικονομιών, όπως η Ινδία, το Εκουαδόρ ή οι Φιλιππίνες. Στο περιθώριο της άτυπης συνάντησης των αρχηγών κρατών των κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 11 Φεβρουαρίου 2010, τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης διακήρυξαν τη βούλησή τους να αναλάβουν συντονισμένη δράση, αν χρειαστεί, για να στηρίξουν την οικονομική σταθερότητα στην ευρωζώνη. Παπαδοπούλου (2013)

Στις 3 Μαρτίου του ίδιου έτους η ελληνική Κυβέρνηση πήρε πρόσθετα μέτρα για να καταστήσει βιώσιμο τον προϋπολογισμό. Λίγο αργότερα (25 Μαρτίου 2010) οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωζώνης ξανασυναντήθηκαν και συμφώνησαν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός μηχανισμού βοήθειας προς την Ελλάδα, σε περίπτωση που η τελευταία αποφάσιζε να τη ζητήσει. Η συνδρομή θα γινόταν μέσω συντονισμένων διμερών δανείων, σε συνδυασμό με τη βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και πάντως υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Το συνολικό ύψος του δανείου ήταν 80 δις, ενώ αργότερα σε αυτά προστέθηκαν και άλλα 30 δις του ΔΝΤ. Η Ελλάδα ζήτησε επισήμως βοήθεια στις 23 Απριλίου 2010. Στις 27 Απριλίου 2010 ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poors υποβάθμισε τα μακροπρόθεσμα ομόλογα του ελληνικού

δημοσίου σε BB+, δηλαδή σε μη επενδυτική βαθμίδα (“σκουπίδια”). Παπαδοπούλου (2013)

Το Μάιο του 2010 υπογράφηκαν δύο δανειακές συμφωνίες. Προέβλεπαν ότι η απελευθέρωση και χορήγηση των δανειακών δόσεων θα γινόταν υπό αυστηρές προϋποθέσεις, οι οποίες καταγράφηκαν σε “Μνημόνιο Συνεννόησης” και περιλάμβαναν σειρά μέτρων οικονομικής πολιτικής με σκοπό τη δημοσιονομική πειθαρχία. Παρά τα δάνεια, σύντομα έγινε σαφές ότι το ελληνικό χρέος παρέμενε μη βιώσιμο. Για την αναδιάρθρωσή του κρίθηκε απαραίτητη και η συμμετοχή των ιδιωτών, η οποία ωστόσο, σχεδιάστηκε σε εθελοντική βάση προκειμένου να μην εκληφθεί από τους οίκους αξιολόγησης ως πιστωτικό γεγονός. Η σχετική απόφαση λήφθηκε στη Σύνοδο Κορυφής των Αρχηγών Κρατών ή Κυβερνήσεων στις 21 Ιουλίου 2011 και ολοκληρώθηκε με επιτυχία το Μάρτιο του 2012 με “κούρεμα” της τάξης περίπου του 53,5% από την ονομαστική αξία των ελληνικών ομολόγων. Η Ελλάδα κέρδισε έτσι χρόνο προσαρμογής για να αποτρέψει τη χρεοκοπία. Παπαδοπούλου (2013)

2.6. Οικονομική κρίση και Ευρωπαϊκές Τράπεζες

Από αυτήν την οπτική, η ραγδαία αύξηση του δημοσίου χρέους ήταν αποτέλεσμα της κατάρρευσης των εσόδων από φόρους και κοινωνικές εισφορές, εισφορές οι οποίες αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης όταν ενεργοποιήθηκαν οι αυτοματισμοί που προβλεπόντουσαν για τη σταθεροποίηση. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι εξελίξεις αυτές επηρέασαν και τις τοπικές τράπεζες και την κεντρική.

Για να βρούμε την ρίζα του προβλήματος, θα πρέπει να πάμε ένα βήμα πίσω και να κοιτάξουμε από πού προέκυψε η διόγκωση του ιδιωτικού χρέους. Μια σημαντική πλευρά της διαδικασίας ολοκλήρωσης στην Ευρώπη μετά την εισαγωγή του Ευρώ ως κοινού νομίσματος ήταν το να αυξηθεί κατακόρυφα η διακρατική δραστηριότητα στον τραπεζικό τομέα. Τα ανοίγματα των τραπεζών των χωρών που θεωρούνταν «υγιείς» σε σχέση με αυτές που «χωλαίνουν» αυξήθηκαν κατακόρυφα με την εισαγωγή του Ευρώ

και την αρχή της οικονομικής κρίσης. Και ενώ αυτή η έκρηξη στις οικονομικές εισροές μοιραζόταν άνισα μεταξύ των χωρών της περιφέρειας, εν τούτοις τις επηρέασε όλες και ο περιορισμός των επιπτώσεών τους αποδείχθηκε ιδιαίτερα δύσκολος.

Σε μια περίοδο όπου κανείς δεν περίμενε να σταματήσει τόσο απότομα η ανάπτυξη, όπως συνέβη στην ζώνη του Ευρώ, το σύστημα μέσα στο οποίο λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, καθιστά ακόμη πιο δύσκολο τον περιορισμό των συνεπειών από το ένα κράτος – μέλος στο άλλο καθώς όπως είναι γνωστό, οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί επιτρέπουν την ελεύθερη διέλευση του κεφαλαίου εντός της. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες είχαν ως αποτέλεσμα την μετατροπή της εισροής μιας σχετικά φτηνής χρηματοδότησης σε ένα τεράστιο πιστωτικό γεγονός στις χώρες που τώρα βρίσκονται σε συναγερμό.

Από την άλλη, οι πιστώσεις του ιδιωτικού τομέα δεν αξιοποιήθηκαν ορθά. Από την πλευρά της ζήτησης, σε ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων, οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις έχοντας μια εκτίμηση στο νου για ανάπτυξη, «φόρτωσαν» υπερβολικά την κατανάλωση και την επένδυση. Από την πλευρά της προσφοράς, οι Ευρωπαϊκές τράπεζες και οι χρηματοπιστωτικές αγορές έπεσαν έξω στις εκτιμήσεις τους και δεν διαχειρίστηκαν σωστά τον πιστωτικό κίνδυνο. Αυτός ήταν και ο κύριος λόγος που οδήγησε στις πιέσεις στους μισθούς και τις τιμές, την απώλεια ανταγωνιστικότητας και τα υψηλά ελλείμματα των τρεχουσών ισοζυγίων. Constancio (2013)

Σημαντικό ρόλο για την κατάσταση την οποία έχουν περιέλθει σήμερα τόσο η Ελλάδα όσο και οι λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες που πιέζονται από τους δανειστές τους, έπαιξε και η διεθνής κρίση και η μετάδοση της από τις τράπεζες των ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι χώρες του Ευρώ βίωσαν τις άμεσες συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης μέσω αφενός των ανοιγμάτων που είχαν κάποιες Ευρωπαϊκές τράπεζες στον τομέα της στέγασης των ΗΠΑ και αφετέρου όταν υλοποιήθηκε η γενική παγκόσμια ανατιμολόγηση των κινδύνων που προκλήθηκε από τις ΗΠΑ, είχε σοβαρές αρνητικές συνέπειες για την τοπική χρηματοπιστωτική σταθερότητα σε αυτές τις χώρες. Constancio (2013)

Μπροστά στις απώλειες αυτές, οι τράπεζες αναγκάστηκαν να εξισορροπήσουν τα χαρτοφυλάκιά τους ώστε να τηρήσουν τα κανονιστικά στάνταρντ κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει πως αύξησαν τις τοποθετήσεις τους προς την ασφαλή μεριά του δημοσίου χρέους όπως έγινε άλλωστε φανερό και μετά την κατάρρευση του κολοσσού της Lehman Brothers. Η στροφή αυτή στην ασφάλεια, δημιούργησε μία αστάθεια ως προς την πραγματική οικονομία όπως θα δούμε κατόπιν. Εάν ταυτόχρονα προσθέσουμε και τους περιορισμούς που τέθηκαν στα δημόσια οικονομικά σε πολλές χώρες του ευρώ, μπορούμε να αντιληφθούμε πόσο εκτεθειμένες μένουν οι τράπεζες και πως η απόρροια της δίκης τους στάσης (και μη πρόνοιας θα λέγαμε) πέρασε στην πραγματική οικονομία.

Ήταν το 2010 όταν φάνηκαν τα πλήρη αποτελέσματα στις χώρες με μεγάλα ελλείμματα στον προϋπολογισμό τους και υψηλό χρέος που συχνά συνδύαζαν τα δυο αυτά χαρακτηριστικά με την έλλειψη πρωτοβουλιών προς δομικές μεταρρυθμίσεις που θα προσέφεραν μια προοπτική ανάπτυξης στην χώρα. Τα κράτη που αναφέραμε παραπάνω, και μέσα σε αυτά και η Ελλάδα, υπό την πίεση αυτή, με τη σειρά τους διακινδύνευσαν την σταθερότητα του Ευρώ. Ο τρόπος με τον οποίον εξελίχθηκε η κρίση αυτή, ξάφνιασε την διεθνή κοινότητα, ειδικά όσον αφορά το κομμάτι της μετάδοσης της κρίσης από την μία χώρα στην άλλη. Ιστορικά, η μετάδοση κρίσεων στην περιοχή του Ευρώ λειτουργεί προς δύο κατευθύνσεις: από τα κράτη προς τα άλλα κράτη και από τα κράτη στις τράπεζες. Υστέρα από τις δύο πρόσφατες μελέτες της ΕΚΤ, φανερώθηκε πως υπάρχει σχέση και μετάδοση κινδύνου από τράπεζα προς τράπεζα (εντός Ευρώ) και από τράπεζα στην πραγματική οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, στον λόγο του ο Constancio αναφέρει πως από την αρχή αυτής της κρίσης, τα αποθεματικά των τραπεζών που προμήθευαν πιστώσεις είναι σχεδόν 20% συνολικά χαμηλότερα από ότι θα ήταν αν δεν υπήρχαν οι εντάσεις στις αγορές κρατικών ομολόγων. Constancio (2013)

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό πως ο τραπεζικός τομέας έχει τεράστιο βάρος στην δημιουργία και την εξέλιξη της κρίσης στην ζώνη του Ευρώ. Οι οικονομικές και μακροοικονομικές ανισορροπίες που συσσωρεύτηκαν από τις δραστηριότητες των Ευρωπαϊκών τραπεζών από το 2007, μαζί με το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης, ήταν οι κύριοι παράγοντες της κρίσης στην Ευρώπη. Θα πρέπει να σημειωθεί πως εάν δεν υπήρχαν οι παραπάνω παράγοντες, η κρίση δεν θα ήταν καθόλου σοβαρή.

Στο ερώτημα του γιατί δεν αντιμετώπισαν οι Ευρωπαίοι τις οικονομικές ανισορροπίες προ της κρίσης, μερίδιο έχει η αντιμετώπιση που επιλέχθηκε να ακολουθηθεί ως προς την οικονομική ολοκλήρωση και την τραπεζική δραστηριότητα. Αφενός, ο ιδιωτικός τομέας ήταν σε γενικές γραμμές σταθερός και αυτορρυθμιζόμενος, διαθέτοντας στη σύνθεσή του ρυθμιστικούς παράγοντες που βελτιστοποιούσαν τις οικονομικές αποδόσεις.

Κεφάλαιο 3

Τραπεζικοί

Κίνδυνοι

Οι μελλοντικές εξελίξεις που αφορούν σε χρηματοοικονομικές διαδικασίες, καθώς επίσης και στο εύρος τιμών που κυμαίνονται τα διάφορα χρηματοοικονομικά προϊόντα, χαρακτηρίζονται από έντονη αστάθεια και μεταβλητότητα. Το γεγονός αυτό καθιστά την έννοια του κινδύνου εφάμιλλη με αυτή της αβεβαιότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του ανωτέρω, είναι η καθημερινή διαμόρφωση της τιμής μιας μετοχής, η οποία εξαρτάται από την προσφορά και τη ζήτησή της. Με τη σειρά τους η προσφορά και η ζήτηση ενέχουν την έννοια της αβεβαιότητας. Η τιμή μιας μετοχής διαμορφώνεται σε ένα επίπεδο το οποίο δεν είναι εκ των προτέρων γνωστό. Έτσι γίνεται αντιληπτό το γεγονός ότι λόγω της άγνοιας για την τιμή της μετοχής, επικρατεί παράλληλα και η ανάλογη αβεβαιότητα ως προς την τιμή αυτή. Η εν λόγω αβεβαιότητα μεταφέρεται, με τη σειρά της, στα διάφορα εμπλεκόμενα μέρη της αγοράς, όπως είναι οι αγοραστές, οι οποίοι προσπαθούν να «προβλέψουν» και να προστατευθούν από την αβεβαιότητα αυτή Artzneretal (1999): 205

Ο κίνδυνος δεν περιορίζεται μόνο στη διαμόρφωση των τιμών των διαφόρων χρηματοοικονομικών μεταβλητών (μετοχές, ομόλογα, παράγωγα, commodities, χρυσός κ.α.). Από τη στιγμή που τα παραπάνω είναι προϊόντα αγοραπωλησίας, η συναλλαγή ή η επένδυση σε ένα οποιοδήποτε από αυτά θα έχει μία αρνητική ή θετική μελλοντική απόδοση. Η απόδοση αυτή, αν και μπορεί να εκτιμηθεί με διάφορες τεχνικές, δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια. Ο βασικός λόγος για την αδυναμία ακριβούς πρόβλεψης της απόδοσης είναι ο χρόνος και συγκεκριμένα η συσχέτιση ανάμεσα στις τιμές των χρηματοοικονομικών μεταβλητών και του χρόνου. Άρα, πέραν των τιμών ο κίνδυνος επηρεάζει και τις αποδόσεις, οι οποίες αφενός διαμορφώνονται βάσει των συναλλαγών

και αφετέρου συναρτώνται από τον παράγοντα χρόνο. Σημειώνεται ότι σχεδόν όλα τα μοντέλα αποτίμησης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, εκτός των υπολοίπων μεταβλητών, λειτουργούν και συναρτήσεως του χρόνου. Artzneretal (1999): 205

3.1. Πηγές κινδύνου-Ιστορική Αναδρομή

Η διαχείριση κινδύνου υπήρξε μια πλήρως κατανοητή εργασία στην τραπεζική, πριν τη δεκαετία του 1970. Μέχρι τότε οι τράπεζες λειτουργούσαν σε ένα μάλλον σταθερό περιβάλλον. Αυστηροί κανόνες ρύθμιζαν τη λειτουργία τους και έθεταν σημαντικούς περιορισμούς στη δραστηριότητά τους. Κύριες δραστηριότητες τους ήταν η συγκέντρωση των καταθέσεων του κοινού και η επανατοποθέτηση τους μέσω του δανεισμού και επιτελούνταν στα πλαίσια μικρού ανταγωνισμού. Δηλαδή οι τράπεζες λειτουργούσαν ως διαμεσολαβητές μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων με ικανοποιητική κερδοφορία και αποδεκτή ανάληψη κινδύνου.

Ο διαχωρισμός μεταξύ εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών ήταν σαφής και ο ανταγωνισμός περιορισμένος. Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1970 και 1980 συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές στον τραπεζικό χώρο με αποτέλεσμα τη ριζική αλλαγή στο τραπεζικό περιβάλλον. Ιδιαίτερα τα τελευταία δέκα χρόνια, οι αγορές έχουν γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη με ταυτόχρονη μεγέθυνση των αναλαμβανομένων κινδύνων. Σημαντικότερες αιτίες θεωρούνται: Allenetal (2004): 732

- η αύξηση της μεταβλητότητας και
- η αύξηση της πίεσης του ανταγωνισμού.

Η αύξηση της μεταβλητότητας αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην εγκατάλειψη του συστήματος της συνθήκης του Bretton Woods σχετικά με τον καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών και την υιοθέτηση του συστήματος των κυμαινόμενων ισοτιμιών στη διεθνή οικονομία. Ωστόσο αποδείχθηκε ότι η συναλλαγματική αστάθεια έχει κόστος στην αποτελεσματική κατανομή πόρων, το οποίο επιδρά στη διάρθρωση της παραγωγής, των επενδύσεων και της ανεργίας. Επιπλέον δημιουργεί αβεβαιότητα για τις μακροπρόθεσμες συναλλαγματικές μεταβολές και επηρεάζει τις νομισματικές

αρχές οι οποίες δυσκολεύονται να επιτύχουν σταθερότητα στις οικονομικές συνθήκες. Σημαντική επίδραση όμως είχε το σύστημα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών στη διαχείριση κινδύνου καθώς αυτή κατέστη επιτακτική στις νέες συνθήκες ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν κατάλληλα εργαλεία και τεχνικές σχετικά.

Επίσης, ο ανταγωνισμός αυξήθηκε καθώς παρατηρήθηκαν στην αγορά τάσεις συγκεντροποίησης με τη δημιουργία χρηματοπιστωτικών ομίλων που προσέφεραν πλήρες φάσμα υπηρεσιών, γεγονός που επιτράπηκε βαθμιαία μέσω της εξασθένησης των κρατικών ρυθμίσεων, της απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων και της καταναλωτικής πίστης καθώς και άλλων θεσμικών αλλαγών.

3.2. Κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μια Τράπεζα

Η έννοια του κινδύνου για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συνδέεται με την αβεβαιότητα ως προς την εξέλιξη κάποιων κρίσιμων μεγεθών. Ο κίνδυνος με άλλα λόγια μπορεί να οριστεί ως η μεταβλητότητα των πιθανών αποτελεσμάτων μίας πράξης. Με τον ορισμό αυτό ο κίνδυνος αποκτά αντικειμενική έννοια και γίνεται μετρήσιμο μέγεθος. Η ανάληψη κινδύνου είναι συνυφασμένη με τη φύση των δραστηριοτήτων μίας τράπεζας. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι ο κίνδυνος στον οποίο εκτίθεται η τράπεζα μπορεί να είναι τυχαίος και ανεξέλεγκτος αφού κάτι τέτοιο πιθανό να οδηγούσε στην εμφάνιση προβλημάτων, τα οποία με τη μορφή αλυσιδωτών αντιδράσεων μπορούν να προκαλέσουν ακόμη και την κατάρρευση μίας τράπεζας. Bessis (2002)

Οι πηγές τραπεζικού κινδύνου είναι ποικίλες, ιδιαίτερα σήμερα που οι τράπεζες δραστηριοποιούνται σε ένα περιβάλλον παγκοσμιοποιημένο. Δεν αρκεί όμως μία απλή αναφορά στις πηγές αυτές. Θα πρέπει να μπορούν να προσδιοριστούν με σαφήνεια, γιατί μόνο τότε είναι δυνατή η μέτρηση και η διαχείριση του κινδύνου.

Σύμφωνα με τη διατύπωση του Bessis (2002), οι τραπεζικοί κίνδυνοι ορίζονται ως «δυσμενείς επιρροές στην αποδοτικότητα, διάφορων ξεχωριστών πηγών αβεβαιότητας». Στο τραπεζικό περιβάλλον εγκυμονούν πολλών ειδών κίνδυνοι, οι

οποίοι χρειάζονται προσεκτικό ορισμό ώστε να μετρηθούν ποσοτικά. Η μέτρηση του κινδύνου έγκειται στη σύλληψη της πηγής αβεβαιότητας και την πιθανή επίδραση της στην αποδοτικότητα.

Ένας άλλος σύντομος ορισμός του κινδύνου είναι η πιθανότητα να εξελιχθεί ένα γεγονός διαφορετικά από ότι προσδοκούμε. Πιο αναλυτικά κίνδυνος είναι το σύνθετο αποτέλεσμα που προκύπτει από τον υπολογισμό της πιθανότητας να συμβεί ένα δυσμενές γεγονός και της επίπτωσης που μπορεί να έχει αυτό το γεγονός. Δηλαδή ο κίνδυνος είναι συνάρτηση της πιθανότητας να συμβεί ένα δυσμενές γεγονός και της σοβαρότητας της επίπτωσης αυτού του γεγονότος.

Η θεσμική απελευθέρωση των χρηματαγορών, οι εξελίξεις του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος, η εισροή ρευστού στις αγορές, η τιτλοποίηση των απαιτήσεων και η εμφάνιση με επενδυτικό χαρακτήρα θεσμικών επενδυτών, που είχαν απαιτήσεις υψηλών αποδόσεων (όπως τα hedge funds και τα private equity funds) έχουν μεταλλάξει το χρηματοπιστωτικό σύστημα άρδην. Οι αλλαγές αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την ανάληψη αυξημένων κινδύνων, όχι μόνο λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού, αλλά και των διακυμάνσεων στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Με την ανάπτυξη λοιπόν των τραπεζικών λειτουργιών σε πιο σύνθετους υβριδικούς σχηματισμούς οι κίνδυνοι, οι οποίοι καλούνται να αναλάβουν τα τραπεζικά ιδρύματα διευρύνονται σε άλλες μορφές, πέραν των κλασικών (πιστωτικός κίνδυνος – credit risk), όπως είναι αυτός της αγοράς και ο λειτουργικός. Συγκεκριμένα λοιπόν μπορούμε να αναφέρουμε τα τρία αυτά είδη κινδύνων προσδιορίζοντας τα κάτωθι βασικά μεγέθη.

1. Κίνδυνος Αγοράς (*Market Risk*): Ο κίνδυνος αυτός αφορά τις ανεπιθύμητες μεταβολές της αγοράς και αναγνωρίζεται χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία. Ακόμη, είναι εύκολα μετρήσιμος, γιατί έχει να κάνει με περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας που αποτιμώνται σε καθημερινή βάση (every day traded assets). Είναι ο κίνδυνος της δυσμενούς μεταβολής στην αγορά της τιμής κάποιου στοιχείου, στη χρονική περίοδο που απαιτείται για την πραγματοποίηση μίας συναλλαγής με αντικείμενο το στοιχείο αυτό. Ο χρόνος πραγματοποίησης της συναλλαγής εξαρτάται από το είδος του στοιχείου. Ακόμη όμως και αν ο χρόνος αυτός είναι σύντομος, οι μεταβολές μπορεί να

είναι σημαντικές σε ιδιαίτερα ασταθείς αγορές. Πιο συγκεκριμένα τα στοιχεία που προκαλούν τον κίνδυνο αγοράς είναι οι μη αναμενόμενες κινήσεις και γεγονότα που συμβαίνουν στα επιτόκια, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, στις τιμές χρεογράφων και χρηματοοικονομικών προϊόντων και έχει ως συνέπεια τη μείωση της αξίας του χαρτοφυλακίου της τράπεζας. Ο κίνδυνος αγοράς είναι περισσότερο έντονος στις επενδύσεις που αφορούν σε μετοχικούς ή ομολογιακούς τίτλους καθώς και στο άνοιγμα θέσεων σε συνάλλαγμα. Dowd (2007): 1

Για τις τράπεζες ο κίνδυνος αγοράς αναφέρεται στη δυσμενή απόκλιση) από την αγοραία αξία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών τους, τη χρονική στιγμή της ρευστοποίησης του. Ο κίνδυνος αυτός απορρέει από τη μεταβολή στην αποτίμηση της αξίας των τίτλων που αποτελούν μέρος του χαρτοφυλακίου της τράπεζας. Έτσι, ο τρόπος που μεταβάλλονται οι τιμές και η συσχέτιση της μεταβολής με παλαιότερες παρατηρήσεις είναι μερικά από τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση του κινδύνου αγοράς.

Μια τράπεζα μπορεί να είναι εκτεθειμένη σε κίνδυνο αγοράς από χρεωστικά χρεόγραφα (χρεωστικοί τίτλοι σταθερού ή κυμαινόμενου επιτοκίου όπως για παράδειγμα ομόλογα), μετοχές, παράγωγα (προθεσμιακές συμφωνίες επιτοκίου, προθεσμιακά συμβόλαια και δικαιώματα σε χρεωστικούς τίτλους, swaps σε επιτόκιο και συναλλαγματικές ισοτιμίες, προθεσμιακές θέσεις συναλλάγματος, swaps μετοχών, προθεσμιακά συμβόλαια και δικαιώματα σε δείκτες μετοχών, δικαιώματα σε προθεσμιακά συμβόλαια, warrants) και συναλλαγματικές συναλλαγές. Saundersetal (2006)

2. Πιστωτικός Κίνδυνος (Credit Risk): Αυτή η μορφή κινδύνου έχει να κάνει με την πιθανότητα της μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των αντισυμβαλλόμενων μερών προς την τράπεζα. Η αποτίμησή του δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση, και αποτελεί την πρώτη μορφή κινδύνου που απασχόλησε τις τράπεζες από την μέρα της ύπαρξης τους. Αναλύεται σε : Altmanetal (1998)

I. **Loan Credit Risk:** η αδυναμία εκπλήρωσης των δανειακών υποχρεώσεων ενός αντισυμβαλλομένου της τράπεζας.

II. **Issuer Credit Risk:** η αδυναμία εκπλήρωσης ενός εκδότη αξιών των υποχρεώσεών του.

III. **Counter party Risk:** η αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων ενός αντισυμβαλλομένου της τράπεζας (που προέρχεται από κάποια συναλλαγή όπως π.χ. trading σε παράγωγα προϊόντα).

IV. **Settlement Risk (Κίνδυνος Διακανονισμού):** η αδυναμία ενός αντισυμβαλλομένου να καταβάλει ή να παραδώσει έγκαιρα όπως αναμενόταν την παροχή του.

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη φύση των τραπεζικών εργασιών και ορίζεται ως ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων των πιστούχων μιας τράπεζας. Καλφάογλου (2012). Αυτό το γεγονός μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές ζημιές και να επιδεινώσει τα οικονομικά μεγέθη του τραπεζικού ιδρύματος.

3. Λειτουργικός Κίνδυνος (Operational Risk): Αυτή η μορφή κινδύνου αφορά στην ύπαρξη ζημιολογών καταστάσεων, οι οποίες προέρχονται κυρίως από το εσωτερικό της τράπεζας, λόγω ανεπαρκών ή λανθασμένων διαδικασιών, συστημάτων ελέγχου, ανθρώπινων ενεργειών ή λόγω εξωτερικών γεγονότων. Ο λειτουργικός κίνδυνος προκύπτει από την περίπτωση που ανεπαρκή πληροφοριακά συστήματα, λειτουργικά προβλήματα, κενά εσωτερικού ελέγχου, απάτη, απρόβλεπτες καταστροφές προκαλούν μη αναμενόμενη ζημία.

Η αδυναμία εντοπισμού και καταγραφής των κινδύνων έχει σαν αποτέλεσμα να μη λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα παρακολούθησης και να μη γίνονται οι απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες. Οι συνέπειες μπορεί να είναι καταστροφικές, όταν πρόκειται για σημαντικούς κινδύνους. Ο λειτουργικός κίνδυνος εμφανίζεται σε δύο επίπεδα. Cruz (2002)

α) τεχνικό, όταν δηλαδή είναι ανεπαρκές το πληροφοριακό σύστημα ή το σύστημα μέτρησης των κινδύνων και

β) οργανωτικό, όταν δεν υπάρχει κατάλληλο σύστημα κανόνων για τη συνεχή παρακολούθηση και έλεγχο των κινδύνων. Βασική αρχή στο επίπεδο αυτό είναι η

σαφής διάκριση μεταξύ των τμημάτων που γεννούν κι αυτών που επιβλέπουν και ελέγχουν τους κινδύνους.

Κεφάλαιο 4

Τραπεζική

Εποπτεία και

Βασιλεία III

Η παγκοσμιοποιημένη σήμερα χρηματοοικονομική δραστηριότητα, η ταχύτητα διακίνησης των κεφαλαίων λόγω της εισαγωγής της σύγχρονης τεχνολογίας και η μετακύλιση των κρίσεων μεταξύ των κρατών επέβαλλε τη θέσπιση ενιαίων κανόνων προληπτικής εποπτείας ώστε να εξασφαλίζεται η χρηματοοικονομική σταθερότητα. Ο στόχος αυτής αλλά και της προσπάθειας διεθνούς εναρμόνισης των κανόνων προληπτικής τραπεζικής εποπτείας είναι η δυνατότητα των διεθνών τραπεζών να αντιμετωπίζουν κρίσεις που προκύπτουν από την τυχόν επέλευση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται.

4.1. Εποπτεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Η προληπτική εποπτεία είναι τμήμα ενός συνόλου προληπτικών μέτρων και προστατευτικών μηχανισμών που έχουν ως στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος με την αποτροπή της επέλευσης αρνητικών αλυσιδωτών αντιδράσεων μεταξύ τραπεζών.

Η υιοθέτηση μέτρων προληπτικής εποπτείας αποσκοπεί στον περιορισμό της έκθεσης των τραπεζών σε αφερεγγυότητα των πιστούχων μέσω του ελέγχου της ευαισθησίας

του χαρτοφυλακίου τους στους διάφορους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται και με την ενίσχυση της ικανότητας τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης των κινδύνων αυτών.

Οι εποπτικοί κανόνες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση κινδύνων. Τίθενται κατευθυντήριες γραμμές βάσει ενός κανονιστικού πλαισίου που σηματοδοτεί την ανάπτυξη και την εξέλιξη των εσωτερικών διαδικασιών και υποδειγμάτων. Σημειώνεται η ώθηση που έχει δοθεί στην ανάπτυξη των υποδειγμάτων μέτρησης και διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου με την αποδοχή της χρήσης εσωτερικών μοντέλων αποτίμησης του πιστωτικού κινδύνου στα πιστωτικά ιδρύματα. Bessis (2002)

4.2. Η Βασιλεία III και οι ελληνικές τράπεζες

Οι ρυθμιστικές παράμετροι της Βασιλείας III θα τεθούν σε πλήρη εφαρμογή το 2019, αλλά είναι λογικό πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να έχουν αρχίσει ήδη την υιοθέτηση των νέων κατευθυντήριων γραμμών πολύ νωρίτερα. Η έγκαιρη υιοθέτηση των νέων κεφαλαιακών απαιτήσεων και της απαιτούμενης ρευστότητας θα είναι ένα σήμα προς τις αγορές ότι η τράπεζα που υπακούει στις επιταγές της επιτροπής είναι «αρκετά υγιής», και συνεπώς θα ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των αγορών. Παρ' όλα αυτά, όπως καθίσταται σαφές από την ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού κλάδου, η απλή συμμόρφωση με τα ελάχιστα αριθμητικά όρια που θέτει η επιτροπή δεν σημαίνει και την βιωσιμότητα μιας τράπεζας και την ασφάλεια του συστήματος.

Ο Wolf (2010) πολύ εύστοχα υποστηρίζει ότι οι νέες κεφαλαιακές απαιτήσεις εξακολουθούν να είναι πολύ χαμηλές και μια πιθανή κρίση στο μέλλον μπορεί να οδηγήσει σε νέες πτωχεύσεις τραπεζών. Το ελληνικό παράδειγμα μπορεί άνετα να επιβεβαιώσει τα λεγόμενα του Wolf. Προκειμένου να επιβιώσουν οι ελληνικές τράπεζες πρέπει είτε να προχωρήσουν σε συγχωνεύσεις που δημιουργούν δυσανάλογα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα (σε σύγκριση με τα υφιστάμενα) ή να ζητήσουν κυβερνητική βοήθεια. Ακόμη όμως και σε αυτήν την περίπτωση δεν θα ήταν αρκετή η κεφαλαιακή επάρκεια. Vestergaard & Wade (2012): 484

Η βασική αδυναμία, ωστόσο, της Βασιλείας III, η οποία αποκαλύπτεται με την Ελληνική κρίση, είναι το ότι οι τράπεζες θα πρέπει να κατέχουν περισσότερα κεφάλαια για τα επικίνδυνα περιουσιακά στοιχεία από ότι για τα ασφαλή.

Παρ' όλα αυτά, η συνεχιζόμενη κρίση χρέους στην Ελλάδα και σε πολλά άλλα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης αποκαλύπτει ότι στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία τα οποία δεν περιέχουν κίνδυνο και, ως εκ τούτου, αυτή η προσέγγιση της Βασιλείας III δεν μπορεί να μας δώσει αξιόπιστα συμπεράσματα.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η Βασιλεία III άρχισε να λειτουργεί ως απάντηση στα προβλήματα που αποκαλύφθηκαν από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Η εφαρμογή των νέων κατευθυντήριων γραμμών από μόνη της δεν επαρκεί για να εκλείψουν τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Πρόσθετα μέτρα, όπως καλύτερη παρακολούθηση του τραπεζικού συστήματος, βελτίωση των εθνικών και διεθνικών μηχανισμών επιβολής της νομοθεσίας σύμφωνα με τη νέα συμφωνία της Βασιλείας III, σαφής διαχωρισμός των εμπορικών από τις επενδυτικές τράπεζες και αντικίνητρα για τη δημιουργία των «Too big to fail» χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενδεχομένως θα μπορέσουν να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα στην ενίσχυση του ρόλου της Βασιλείας III. Blundell-Wignall & Atkinson (2010): 20

4.3. Εποπτεία στην Ελλάδα

Το εποπτικό θεσμικό πλαίσιο είναι κατά βάση διαμορφωμένο μετά την ενσωμάτωση της κοινοτικής νομοθεσίας μαζί με τις αρχές της Βασιλείας II. Επιπλέον, στο θεσμικό εποπτικό πλαίσιο περιλαμβάνονται και οι Πράξεις Διοικητή, 2577/2006, 2595/2007 και 2597/2007 που αφορούν τα Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και οι αποφάσεις της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων οι οποίες αφορούν εκείνες τις προληπτικές πολιτικές για την αποτροπή να χρησιμοποιηθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα για να νομιμοποιούνται έσοδα τα οποία προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες. Ειδικότερα, ο Ν.3601/2007 και Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας σχετικά με το πλαίσιο εποπτείας «Βασιλεία II» αποτελούν την πλήρη

ενσωμάτωση στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο των αντίστοιχων διατάξεων των Ντιρεκτίβας CRD (Capital Requirements Directives) CRD II και CRD III του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περί κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων.
<http://www.bankofgreece.gr>

Παρακάτω αναφέρονται οι βασικές κατευθύνσεις των διατάξεων CRDII που ενσωματώθηκαν στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο:

- Ορισμός της έννοιας των σημαντικών υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων,
- η καθιέρωση του θεσμού του «σώματος εποπτών»,
- η καθιέρωση της υποχρεωτικής υιοθέτησης των κατευθυντήριων γραμμών, προτύπων και λοιπών συστάσεων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής με γνώμονα τη σύγκλιση των εποπτικών μέσων,
- ο καθορισμός του πλαισίου συνεργασίας των αρμόδιων εποπτικών αρχών σε περιπτώσεις στις οποίες πιστωτικά ιδρύματα έχουν παρουσία σε διαφορετικά κράτη. <http://www.bankofgreece.gr>

Με βάση το άρθρο 55Α του Καταστατικού της Τράπεζας της Ελλάδος, η ίδια ασκεί την εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και στις ακόλουθες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας:

- (α) εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης,
- (β) εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων,
- (γ) εταιρίες αμοιβαίων εγγυήσεων,
- (δ) ταμεία αντεγγύησης,
- (ε) ανταλλακτήρια συναλλάγματος, και
- (στ) εταιρίες διαμεσολάβησης στις διατραπεζικές αγορές.

Απώτεροι στόχοι της εποπτείας αυτής είναι η διατήρηση της σταθερότητας και της αποτελεσματικότητας του πιστωτικού συστήματος. Η εποπτεία αποβλέπει στη διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των υποκειμένων σε αυτή. Με δεδομένο τον αδιαμφισβήτητο ρόλο της τραπεζικής διαμεσολάβησης στη

χρηματοδότηση της οικονομίας και την συμμετοχή των τραπεζών στα συστήματα πληρωμών και τις αγορές χρήματος και κεφαλαίων, προκύπτει η αναγκαιότητα της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της ομαλής λειτουργία των αγορών. (<http://www.bankofgreece.gr>).

Παρακάτω γίνεται μια συνοπτική αναφορά των εποπτικών αρμοδιοτήτων της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως αυτές καθορίζονται από το καταστατικό της και την κείμενη νομοθεσία. <http://www.bankofgreece.gr>

Ο διαμεσολαβητικός ρόλος των τραπεζών μεταξύ των καταθετών και των δανειοληπτών καθιστά αναγκαία την ύπαρξη εποπτικού μηχανισμού αυτών. Κατά κύριο λόγο, οι τράπεζες δανείζουν κεφάλαια σε μακροπρόθεσμή βάση και κυρίως πολλαπλάσια των ιδίων κεφαλαίων τους, τα οποία αντλούν από τους καταθέτες και γενικά και εν δυνάμει υποχρεούνται να τα επιστρέψουν ανά πάσα ώρα και στιγμή.

Ειδικότερα, οι τράπεζες επιτελούν σημαντικό ρόλο στη μετατροπή της διάρκειας, της ποσότητας, του κινδύνου και του βαθμού ρευστότητας των διαθέσιμων δανειακών κεφαλαίων.

Για να συνεχίσουν οι τράπεζες να υπηρετούν τον παραπάνω περιγραφόμενο σκοπό, κρίσιμος παράγοντας είναι η ύπαρξη εμπιστοσύνης των καταθετών σε αυτές. Συνεπώς, άμεσος στόχος των εποπτικών αρχών είναι να συντηρήσουν την εμπιστοσύνη αυτή με την εξασφάλιση ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας θα είναι πάντα έτοιμα και ικανά να αντιμετωπίσουν τυχόν εξωγενείς διαταραχές.

Με δεδομένο ότι απουσιάζουν οι εποπτικές αρχές και οι όποιοι περιορισμοί στην λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι λειτουργίες των τραπεζών υπόκεινται σε πολυάριθμους κινδύνους και συνεπώς και οι καταθέτες, μιας και δεν έχουν είτε την επαρκή πληροφόρηση είτε την αναγκαία γνώση. Κάτι ακόμη το οποίο αξίζει να σημειωθεί είναι ότι οι τράπεζες έχουν το κίνητρο να κινηθούν σε ριψοκίνδυνες επενδύσεις (ανάληψη κινδύνων), ακόμα και με υψηλότερους κινδύνους από αυτούς που αναλογούν στους μετόχους τους.

Έτσι, ο κίνδυνος μεταφέρεται στους καταθέτες ή ακόμα και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, σε περίπτωση που αποτύχει η τράπεζα και επηρεάσει την εμπιστοσύνη σε ολόκληρο το πιστωτικό σύστημα. Για τον λόγο αυτό υπάρχουν τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων των καταθετών, τα οποία όμως καλύπτουν τις καταθέσεις ως έναν συγκεκριμένο ύψος. Έτσι, λοιπόν ο έλεγχος των κινδύνων που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα διενεργείται από ανεξάρτητες αρχές, έτσι ώστε να πιστοποιείται ότι οι κίνδυνοι αυτοί βρίσκονται μέσα σε αποδεκτά όρια και να διασφαλίζεται το δημόσιο συμφέρον.

Η εποπτεία των τραπεζών, σύμφωνα με την τράπεζα της Ελλάδας, αφορά τον έλεγχο της φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων, την επάρκεια της εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία περιλαμβάνει και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, καθώς και την διασφάλιση ότι τα πιστωτικά ιδρύματα διατηρούν στο επίπεδο που απαιτείται τα ίδια κεφάλαια ώστε να μπορούν να καλύψουν τους κινδύνους που αναλαμβάνουν.

Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων σχετικά με την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων περιλαμβάνονται και η παροχή της άδειας λειτουργίας του ιδρύματος, ο έλεγχος της καταλληλότητας του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διοίκησης και των στελεχών που το απαρτίζουν. Η Βασιλεία II, οι αρχές της οποίας έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία (Ν. 3601/2007), κινείται προς την κατεύθυνση της προσέγγισης των στόχων των τραπεζών προς αυτούς των εποπτικών αρχών, καθώς στοχεύει στο να εναρμονίσει τις εποπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις με το κεφάλαιο των τραπεζών.

Από τις καινοτομίες του πλαισίου «Βασιλεία II» είναι η ανάδειξη της σημασίας που έχουν για τη διατήρηση της ευρωστίας μιας τράπεζας η κατανόηση και μέτρηση των κινδύνων που αναλαμβάνει, η σύνδεση των κινδύνων με τα ίδια κεφάλαια και γενικά η συνετή διαχείριση κινδύνων από την Διοίκηση της τράπεζας, καθώς και ο εσωτερικός έλεγχος αλλά και ο έλεγχος από εξωτερικούς ελεγκτές

4.4. Χρηματοοικονομική εποπτεία στην Ελλάδα

Σε γενικές γραμμές η χρηματοοικονομική εποπτεία στην Ελλάδα είναι διαρθρωμένη ως εξής:

I. Η Τράπεζα της Ελλάδος εποπτεύει:

(α) σε μικρό επίπεδο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος και τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις και

(β) τις διαδικασίες προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχουν οι παραπάνω οργανισμοί, με μοναδική εξαίρεση την παροχή των επενδυτικών υπηρεσιών.

II. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς η οποία είναι η αρμόδια αρχή για:

(α) τη μικρόπροληπτική εποπτεία των ανωνύμων εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΑΕΠΕΥ), των ανωνύμων εταιρειών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ), των ανωνύμων εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου (ΑΕΕΧ), των ανωνύμων εταιρειών επενδύσεων ακίνητης περιουσίας (ΑΕΕΑΠ) και των ανωνύμων εταιρειών επενδυτικής διαμεσολάβησης (ΑΕΕΔ),

(β) την προστασία των καταναλωτών όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχουν οι παραπάνω οργανισμοί και τις επενδυτικές υπηρεσίες που παρέχονται από πιστωτικά ιδρύματα, και

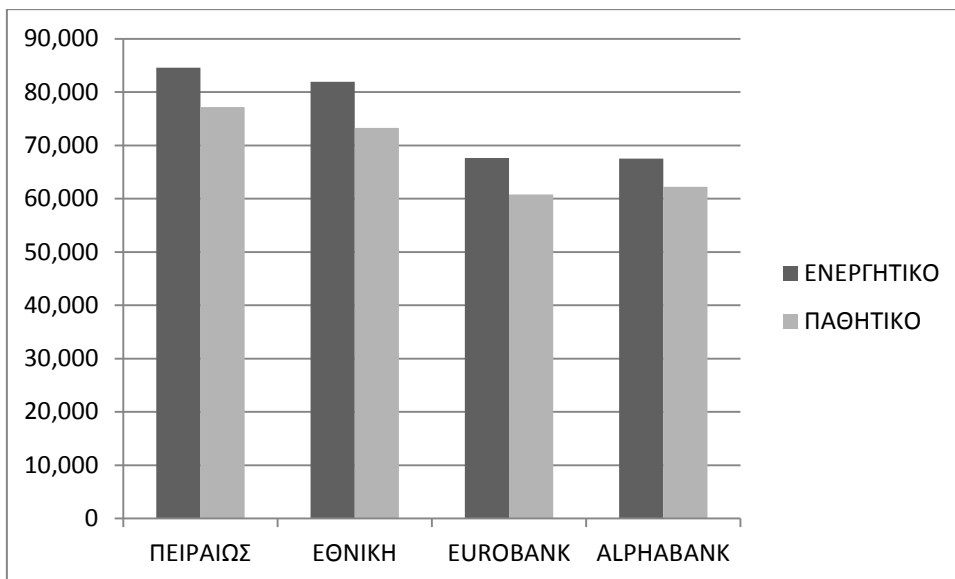
(γ) τις οργανωμένες αγορές που λειτουργούν στην Ελλάδα, με την εξαίρεση της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων της οποίας διαχειριστής και βασικός επόπτης είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

III. Τέλος, το νεοσυσταθέν με το άρθρο 20 του ν. 3867/2010 (Α 128) Συμβούλιο Συστημικής Ευστάθειας στο υπουργείο Οικονομικών είναι αρμόδιο για τη μακροπροληπτική εποπτεία και τη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Σταϊκούρας Π., <http://www.hba.gr/>

Με βάση των στοιχείων της ΕΕΤ, τα αποτελέσματα χρήσης και ο ισολογισμός του 2015 των τεσσάρων μεγάλων ελληνικών τραπεζών έχουν ως εξής:

ΤΡΑΠΕΖΕΣ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΠΑΘΗΤΙΚΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	84.602	77.216
ΕΘΝΙΚΗ	81.946	73.293
EUROBANK	67.635	60.813
ALPHABANK	67.494	62.237

Πίνακας 2:Πηγή ΕΕΤ-Αποτελέσματα χρήσης και ισολογισμός 2015 για τις 4 παραπάνω τράπεζες

Διάγραμμα 5:Πηγή Ελληνική Ένωση Τραπεζών - Αποτελέσματα χρήσης και ισολογισμός 2015 για τις 4 παραπάνω τράπεζες

4.5. Εποπτεία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Για την περίοδο από 1η Ιανουαρίου 2010 έως 31 Δεκεμβρίου 2013, θεσπίστηκε πρόγραμμα υποστήριξης των οργανισμών που συμβάλλουν δραστικά στην εποπτική σύγκλιση και συνεργασία της Ένωσης όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, την χρηματοοικονομική αναφορά και τους λογιστικούς ελέγχους. Έπειτα, δημιουργήθηκε Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοοικονομικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ), το οποίο συγκεντρώνει τους φορείς που ασκούν χρηματοοικονομική εποπτεία σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Ένωσης και τους επιτρέπει να λειτουργούν ως δίκτυο. Το ΕΣΧΕ αποτελείται από:

- I. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ), το οποίο ευθύνεται για τη μακρό-προληπτική επίβλεψη του χρηματοοικονομικού συστήματος, ώστε να αποφευχθούν συστημικοί κίνδυνοι που απειλούν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα στην Ένωση.
- II. την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, η κύρια αποστολή της οποίας είναι η προστασία των καταθετών και των επενδυτών
- III. την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων
- IV. την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών

Οι ζημίες που υπέστησαν οι Ευρωπαϊκές τράπεζες κατά την περίοδο της κρίσης αγγίζουν το 1 τρις ευρώ ή διαφορετικά το 8% του ΑΕΠ της Ένωσης. Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το 2011 μία δέσμη προτάσεων για την αλλαγή πλεύσης των 8.000 τραπεζών που λειτουργούν στην Ευρώπη. Απώτερος στόχος των προτάσεων αυτών είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα της Ένωσης, με ταυτόχρονη διασφάλιση της χρηματοδότησης από την πλευρά των τραπεζών της οικονομικής δραστηριότητας και της ανάπτυξης.

Η πρόταση απαιτεί από τις τράπεζες να διαθέτουν περισσότερα και καλύτερης ποιότητας κεφάλαια, ώστε να αντιστέκονται με περισσότερη αυτονομία σε μελλοντικά πλήγματα. Μέσα από την πρόταση αυτή η Επιτροπή μεταφέρει στην Ευρώπη τα διεθνή πρότυπα σχετικά με τα τραπεζικά κεφάλαια που συμφωνήθηκαν σε επίπεδο G20 (και

είναι γνωστά ως Βασιλεία III). Η πρωτοπορία της Ευρώπης στο ζήτημα αυτό έγκειται στο γεγονός ότι η εφαρμογή των εν λόγω κανόνων θα γίνει σε περισσότερες από 8.000 τράπεζες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 53% του παγκόσμιου ενεργητικού.

Η πρόταση απαρτίζεται από δύο σκέλη: το ένα έχει να κάνει με την πρόσβαση στις δραστηριότητες αποδοχής καταθέσεων, και το άλλο με τον κανονισμό που διέπει τον τρόπο διεξαγωγής των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιρειών επενδύσεων.

4.6 Θέσπιση πλαισίου για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η κρίση ανέδειξε την τρωτότητα των τραπεζών, ειδικά σε περιπτώσεις στις οποίες το πρόβλημα ξεκινάει από ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και εξαπλώνεται σε ολόκληρο τον χρηματοπιστωτικό τομέα, και μάλιστα υπερβαίνει τα σύνορα της κάθε χώρας. Κάτι ακόμη που αποδείχθηκε από την τρέχουσα κρίση, είναι η έλλειψη συστημάτων για την εποπτεία και διαχείριση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Για τους παραπάνω λόγους συμφωνήθηκε στη G20 ότι πρέπει να δημιουργηθούν πλαίσια πρόληψης και διαχείρισης των κρίσεων. <http://eur-lex.europa.eu/>

Συνεπώς, ήρθε η ανάγκη για πιο εύρωστες κανονιστικές ρυθμίσεις διαχείρισης κρίσεων σε εθνικό επίπεδο, καθώς επίσης και της ανάγκης για ρυθμίσεις που θα είναι πιο κατάλληλες για την αντιμετώπιση των διασυνοριακών τραπεζικών χρεοκοπιών. Δεδομένης της απουσίας μηχανισμών για την οργάνωση μιας ομαλής εκκαθάρισης, τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν είχαν άλλη επιλογή από τη διάσωση του τραπεζικού τομέα τους. <http://eur-lex.europa.eu/>

Τα προτεινόμενα εργαλεία χωρίζονται σε εξουσίες «πρόληψης», «έγκαιρης παρέμβασης» και «εξυγίανσης», ενώ η παρέμβαση των αρχών γίνεται όλο και πιο διεισδυτική όσο επιδεινώνεται η κατάσταση. Μέσω του πλαισίου αυτού επιβάλλεται στις τράπεζες η δημιουργία σχεδίου ανάκαμψης και η εφαρμογή/ενεργοποίηση του σε

περιπτώσεις κατά τις οποίες επιδεινώνεται η χρηματοοικονομική τους κατάσταση, με απώτερο σκοπό την αποκατάσταση της βιώσιμης συνέχισης της δραστηριότητάς τους.

Η έγκαιρη επέμβαση των εποπτικών αρχών μπορεί να εξασφαλίσει ότι οτιδήποτε πάει στραβά μπορεί να αντιμετωπιστεί. Όταν ένα ίδρυμα δεν πληροί η ενδέχεται να «παραβιάσει τα ελάχιστα αποδεκτά επίπεδα κεφαλαιακών αποθεματικών», τότε ενεργοποιούνται διαδικασίες όπως να απαιτήσουν οι αρχές από το ίδρυμα να εφαρμόσει μέτρα που προβλέπονται στο σχέδιο ανάκαμψης, ή να καταρτίσει πρόγραμμα δράσης και χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή του, ή να απαιτήσουν την έκτακτη συνέλευση των μετόχων για να ληφθούν επείγουσες αποφάσεις, και να απαιτήσουν από το ίδρυμα να καταρτίσει σχέδιο για την αναδιάρθρωση του χρέους με τους πιστωτές του. <http://eur-lex.europa.eu/>

Επίσης, οι αρχές θα δύνανται να διορίζουν ειδικό διαχειριστή σε μια τράπεζα για περιορισμένο χρονικό διάστημα, όταν υπάρχει αρνητική εξέλιξη της οικονομικής της κατάστασης, έτσι ώστε να ενισχύσουν τις προσπάθειες και τα εργαλεία που αναφέρονται ανωτέρω με σκοπό να αντιστραφεί η κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, ο στόχος του ειδικού διαχειριστή είναι η αποκατάσταση της οικονομικής κατάστασης της τράπεζας και της ορθής και συνετής διαχείρισης των δραστηριοτήτων της. <http://eur-lex.europa.eu/>

Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών εθνών μπορεί να είναι πολύ σημαντική αλλά και απαραίτητως αναγκαία σε περιπτώσεις στις οποίες οι τράπεζες οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα δραστηριοποιούνται και διασυνοριακά. Το πλαίσιο ενισχύει τέτοιες συνεργασίες με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση προβλημάτων και την άμεση παρέμβαση. Η ευρωπαϊκή αρχή τραπεζών είναι αυτή που σε συνεργασία με την αρχή εξυγίανσης του τραπεζικού ομίλου, θα διευκολύνει τις κοινές δράσεις και θα ενεργεί ως δεσμευτικός διαμεσολαβητής όποτε αυτό κρίνεται σκόπιμο. Με τον τρόπο αυτόν, θεμελιώνεται μια πιο ολοκληρωμένη εποπτεία των διασυνοριακών τραπεζικών ομίλων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. <http://eur-lex.europa.eu/>

Η ενοποίηση και η μεγέθυνση του τραπεζικού τομέα εντός της ευρωζώνης, γίνεται με γοργούς ρυθμούς και σε αυτό συντελεί το ενιαίο νόμισμα και η ενιαία αγορά. Πολλές τράπεζες είχαν αναπτύξει διασυνοριακές δραστηριότητες εντός της ευρωζώνης και έχουν επεκταθεί εκτός των οικείων εθνικών αγορών. Λόγω αυτής της συλλογικότητας του νομίσματος και της στενότερης χρηματοπιστωτικής ενοποίησης εντός της ευρωζώνης, οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν διασυνοριακά, είναι πολλοί, και οι επιπτώσεις ποικίλες σε περιπτώσεις τραπεζικών κρίσεων. Έτσι, καθίσταται απαραίτητη η εποπτεία των τραπεζών σε εθνικό επίπεδο, και η μετάβαση σε ένα ενοποιημένο σύστημα. Στα πλαίσια της συνεχούς και απρόσκοπτης λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE), η δημιουργία ενιαίου μηχανισμού εποπτείας αποτελεί σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της. Την τελευταία λέξη όσον αφορά τα εποπτικά καθήκοντα του μηχανισμού αυτού που θα αφορούν όλες τις τράπεζες της ευρωζώνης θα την έχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). <http://eur-lex.europa.eu/>

Παράλληλα με την ΕΚΤ, οι εθνικές εποπτικές αρχές θα διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο όσον αφορά την καθημερινή εποπτεία και την εφαρμογή των αποφάσεων της ΕΚΤ. Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει την εκπόνηση από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ) ενιαίου εγχειριδίου ώστε να διασφαλιστεί η εποπτεία, και η ακεραιότητα της εσωτερικής αγοράς, αλλά και η συνοχή της εποπτείας των τραπεζών και στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. <http://eur-lex.europa.eu/>

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2012 προτάθηκε συγκεκριμένη ομάδα μέτρων τα οποία περιλαμβάνουν ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων και ενιαίο εποπτικό μηχανισμό, καθώς και τα επόμενα βήματα για τον ενιαίο μηχανισμό εξυγίανσης των τραπεζών (COM/2012/510). Ακόμη, συμπεριλαμβάνει κανονισμό με τον οποίο εναρμονίζεται ο ισχύων κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών με το νέο θεσμικό πλαίσιο για την εποπτεία των τραπεζών, έτσι ώστε η λήψη αποφάσεων από την ΕΑΤ να είναι εξασφαλισμένα ισορροπημένα και ότι η ΕΑΤ θα συνεχίσει να φροντίζει για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας της ενιαίας αγοράς (COM/2012/512). Όποιες εποπτικές αρμοδιότητες έχουν να κάνουν με την διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τον εντοπισμό κινδύνων που απειλούν την βιωσιμότητα των τραπεζών εντός της ευρωζώνης, θα ασκούνται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. <http://eur-lex.europa.eu/>

Η ΕΚΤ θα αναλάβει να είναι αρμόδια για θέματα εγκρίσεων της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, για την εποπτεία των κεφαλαιακών απαιτήσεων, της ρευστότητας και της μόχλευσης, καθώς και για την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων που διενεργούν ετερογενείς δραστηριότητες. Η ΕΚΤ θα μπορεί να δράσει ενεργητικά όσον αφορά παρεμβάσεις όταν μια τράπεζα παραβιάζει, ή υπάρχει κίνδυνος να παραβιάσει, τις κανονιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις, αναγκάζοντας τις τράπεζες να λάβουν διορθωτικά μέτρα. <http://eur-lex.europa.eu/>

Η συνεργασία της ΕΚΤ με την ΕΑΤ, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας, θα συνεχιστεί, με την ΕΑΤ να συνεχίζει την εκπόνηση των ενιαίων κανόνων που θα ισχύουν και για τα 27 κράτη-μέλη, και έτσι θα διασφαλίζεται η συνοχή των εποπτικών πρακτικών σε ολόκληρη την Ένωση. Για τις διασυνοριακές τράπεζες οι οποίες δραστηριοποιούνται τόσο εντός όσο και εκτός των κρατών μελών που συμμετέχουν στον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό (ΕΕΜ), θα συνεχίσουν να ισχύουν οι υφιστάμενες διαδικασίες συντονισμού εγχώριας εποπτικής αρχής/εποπτικής αρχής υποδοχής. Ως προς τα θέματα για τα οποία η ΕΚΤ θα αναλάβει εποπτικά καθήκοντα, η ΕΚΤ θα ενεργεί ως εγχώρια εποπτική αρχή/εποπτικής αρχής υποδοχής για όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη. <http://eur-lex.europa.eu/>

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η απόφαση των κρατών μελών να συγκροτηθεί ενιαίος εποπτικός μηχανισμός ήταν προϋπόθεση για πιθανή άμεση ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ). Σε μια περίοδο κρίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος αντιμετώπισε με επάρκεια την ανάγκη για στήριξη τόσο του τραπεζικού συστήματος γενικότερα όσο και των μεμονωμένων τραπεζών ειδικότερα. Κατά τη γνώμη μας, η Τράπεζα της Ελλάδος επέδειξε αυξημένα αντανακλαστικά από την αρχή της κρίσης, εντείνοντας την εφαρμογή των εποπτικών κριτηρίων και ενδυναμώνοντας την παρακολούθηση των εγχώριων τραπεζών. Επισημαίνουμε ότι η κεντρική τράπεζα ανέλαβε πρωτοβουλίες για να σταθεροποιήσει το τραπεζικό σύστημα σε μια περίοδο πρωτοφανούς δοκιμασίας, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης της βιωσιμότητας και των πιθανών κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών». <http://eur-lex.europa.eu/>

Κεφάλαιο 5

Κομμάτια της Κρίσης

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται μια βιβλιογραφική επισκόπηση ένδεκα συνολικά επιλεγμένων δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων από πρόσφατες μελέτες οι οποίες με τη βοήθεια μιας οργανωμένης ομαδοποιημένης καταγραφής θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε επιμέρους στόχους της παρούσας διατριβής

Μέσα από την ερευνά τους οι Bala Arshanapalli, John Doukas και Larry H.P. Lang μας παρουσιάζουν μια κοινή στοχαστική τάση μεταξύ των κινήσεων της χρηματιστηριακής αγοράς των ΗΠΑ και της Ασίας μετά τον Οκτώβριο του 1987. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το δέσιμο αυτό μεταξύ τους είχε αυξηθεί αρκετά από τον Οκτώβριο και μετά. Bala Arshanapalli, John Doukas, Larry H.P. Lang (1995): 57-73

Με τη μελέτη τους οι Daniel Lederman, Ana María Menéndez, Guillermo Perry, Joseph Stiglitz, μας παρέχουν μια εμπειρική έρευνα για τους καθοριστικούς παράγοντες της αύξησης των επενδύσεων στο Μεξικό κυρίως μετά την κρίση της τεκίλας. Το μοντέλο αυτό μπορεί να προβλέψει την ανάκαμψη των επενδύσεων. Η μεταβλητότητα της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας και τα επιτόκια παίζουν σημαντικό ρόλο. Στον τομέα των εμπορεύσιμων αγαθών δίνεται μια μεγαλύτερη ανάκαμψη από ότι στον τομέα των μη εμπορεύσιμων αγαθών. Daniel Lederman, Ana María Menéndez, Guillermo Perry, Joseph Stiglitz (2003): 131-151

Ο Kristin J. Forbes σε μελέτη του μας δείχνει πως οι οικονομικές κρίσεις της Ασίας και της Ρωσίας αντίστοιχα, επηρεάζουν τις επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από στατιστικές έρευνες, πληροφορίες από τον κλάδο της βιομηχανίας, γεωγραφικά δεδομένα και αποδόσεις μετοχών σε πάνω από 10.000 επιχειρήσεις από 46 χώρες. Kristin J. Forbes (2004): 59-92

Με τη μελέτη του ο Roger Farmer μας μεταφέρει ότι η κατάρρευση της χρηματιστηριακής αγοράς του 2008, που προκλήθηκε από την κατάρρευση των τιμών των κατοικιών των ΗΠΑ, προκάλεσε τη Μεγάλη Ύφεση. Τη μελέτη αυτή τη διαχωρίζει σε τρία σκέλη. Στο πρώτο σκέλος, αναφέρεται στην υψηλή συσχέτιση ανάμεσα στην τιμή της χρηματιστηριακής αγοράς και στο ποσοστό ανεργίας των ΗΠΑ (δεδομένα του 1929). Στο δεύτερο σκέλος συγκρίνει ένα νέο μοντέλο της οικονομίας που ανέπτυξε ο ίδιος με αυτό το κλασικό της κεϋνσιανής προσέγγισης, ενώ, σ' ένα τρίτο μέρος υποστηρίζει ότι τα φορολογικά κίνητρα δεν αντικατοπτρίζουν πάντα την πλήρους απασχόλησης. Με το μοντέλο του Farmer, όπως και το κεϋνσιανό μοντέλο, η απασχόληση καθορίζεται από τη ζήτηση. Όμως η συνολική ζήτηση εξαρτάται από τον πλούτο, όχι από το εισόδημα. Roger E.A. Farmer (2012): 693-707

Σε μία άλλη μελέτη μελετάται το αντίκτυπο που είχε η οικονομική κρίση στην Αργεντινή (2001) στην υγεία και στην εκπαίδευση. Οι χαμηλές κρατικές δαπάνες για την υγεία και την εκπαίδευση ήταν συνέπεια της συνεχής πτώσης του ΑΕΠ της χώρας. Guillermo Cruces, Pablo Glüzmann, Luis Felipe López Calva (2012): 303-314

Ένας νέος δείκτης μας δίνει την δυνατότητα να διακρίνουμε γεγονότα όπως οι οικονομικές κρίσεις σε πραγματικό χρόνο. Ο δείκτης ορίζεται ως η κανονικοποιημένη μεταβολή ενέργειας και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να μελετήσουμε την συμπεριφορά των στοχαστικών χρονικών ακολουθιών όπως ημερήσια οικονομικά στοιχεία αγορών. Μεγάλες κρίσεις στις αγορές όπως η Μαύρη Πέμπτη (1929), η Μαύρη Δευτέρα (1987) και σαφώς η τρέχουσα ύφεση έχει αναγνωριστεί με καθαρά και διακριτά αποτελέσματα. Αναδεικνύεται επίσης ότι η παραπάνω ανάλυση έχει

δυνατότητες πρόβλεψης. Eder Lucioda Fonseca, Fernando F. Ferreira, Paulsamy Muruganandam, Hilda A. Cerdeira (2013): 1386-1392

Ο Sichong Chen σε ερευνά του χρησιμοποιεί ως δείγμα έναν αριθμό ιαπωνικών τραπεζών παρουσιάζοντας τη σχέση μεταξύ των δεικτών μόχλευσης και απόδοσης μετοχής κατά τη διάρκεια της κρίσης μετά το 1990. Μας αποδεικνύει ότι ο δείκτης μόχλευσης έχει προβλεπτική ισχύ. Τα αποτελέσματα μας δείχνουν ότι οι ρυθμιστικές αρχές μπορούν να εντοπίσουν τις προβληματικές τράπεζες με τη βοήθεια του παραπάνω δείκτη, προκειμένου να αποφευχθεί ενδεχόμενη μελλοντική κρίση. Sichong Chen (2013): 1-18

Σε άρθρο τους οι Robert Cull, María Soledad Martínez Pería εξετάζουν το αντίκτυπο της κυριότητας μια τράπεζας σε ρυθμό πιστωτικής επέκτασης σε ανεπτυγμένες χώρες πριν και μετά από την οικονομική κρίση του 2008. Χρησιμοποιώντας τραπεζικά στοιχεία από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής, αναλύουν την αύξηση των συνολικών τραπεζικών χορηγήσεων καθώς και το ρυθμό αύξησης των εταιρικών, καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων. Robert Cull, María Soledad Martínez Pería (2013): 4861-4878

Οι Amélie Charles και Olivier Darné μέσα από τη μελέτη τους καθορίζουν τα γεγονότα που προκαλούν τα μεγάλα σοκ στη μεταβλητότητα του δείκτη Dow Jones κατά την περίοδο 1928-2013, χρησιμοποιώντας ένα νέο τεστ που βασίζεται σε μοντέλα ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας υπό όρους. Οι μεγάλες αυτές κρίσεις μπορούν να συσχετιστούν με συγκεκριμένα γεγονότα (εκλογές, πολέμους, νομισματικές πολιτικές, κ.λπ.), αποδεικνύοντας ότι ορισμένες υψηλές μεταβολές του δείκτη δεν προσδιορίζονται πάντα από τις βιαστικές κινήσεις των επενδυτών. Amélie Charles, Olivier Darné (2014): 188-199

Ο Nick Drydakis, σε μελέτη του μας παρουσιάζει με τη βοήθεια στατιστικών στοιχείων, τις διακυμάνσεις της αγοράς εργασίας, και της αρνητικές επιπτώσεις στη ψυχική υγεία

των ανθρώπων ως συνέπεια της κρίσης και συγκεκριμένα το πρόβλημα της ανεργίας για το διάστημα από 2008-2013. Nick Drydakakis (2015): 43-51

Η αιτία της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2007 οφείλεται στα στεγαστικά δάνεια των ΗΠΑ. Η κρίση προκάλεσε μια τεράστια αστάθεια στις εμπορικές αγορές σε παγκόσμιο επίπεδο. Συνέπεια αυτών ήταν πολλές χώρες να χρεοκοπήσουν. Η Ελλάδα είναι μια από αυτές. Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα είχε και έχει υψηλό χρέος, υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα, χαμηλή ανταγωνιστική δύναμη και πολιτική αστάθεια. Στο τέλος του 2009 η οικονομική και πολιτική αστάθεια στην Ελλάδα, η οποία ξεκίνησε ως κρίση χρέους κατέληξε να είναι ευρωπαϊκή. Στο πλαίσιο αυτό, η εν λόγω μελέτη επιδιώκει να εξετάσει τις εσφαλμένες οικονομικές και πολιτικές αποφάσεις και τις συνέπειες αυτών. Τέλος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης προτείνοντας και κάποιες λύσεις. Serdar Ozturk, Ali Sozdemir (2015): 568-575

Κεφάλαιο 6

Επίλογος

Η πολύπλοκη μορφή που απέκτησαν τα τελευταία χρόνια, οι χρηματοοικονομικές αγορές είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια υψηλών κεφαλαίων. Ρίχνοντας μια ματιά στο παρελθόν, διαπιστώνουμε ότι τα σημαντικότερα δυσάρεστα σε παγκόσμιο επίπεδο οικονομικά γεγονότα που παρουσιάστηκαν σε χώρες ανεπτυγμένες συνδέονται άμεσα με τις τράπεζες, το πετρέλαιο και το χρηματιστήριο.

Η υπερεπένδυση, τα κενά του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η αδυναμία του κράτους και των αρμόδιων φορέων να προβλέψουν τον κίνδυνο έγκαιρα, είναι κάποιες από τις αιτίες που μπορεί να διαλύσουν ένα ολόκληρο οικονομικό σύστημα. Σαφώς, η εξάπλωση του διεθνούς εμπορίου το καθιστά βασικό και κύριο δίαυλο μεταφοράς και διασποράς της κρίσης. Κατά συνέπεια, λόγω της παγκοσμιοποίησης και με γνώμονα τα κενά και τις ατέλειες του παγκοσμιοποιημένου οικονομικού συστήματος ένα χρηματοοικονομικό σοκ μπορεί να διαδοθεί σ' όλες τις ανεπτυγμένες χρηματοπιστωτικές αγορές με ραγδαίο ρυθμό και με οδυνηρές πάντα συνέπειες. Ανεργία, χρεοκοπημένες τράπεζες, επιχειρήσεις και νοικοκυριά, αυτοκτονίες, απαισιοδοξία, αδυναμία του κράτους για υποστήριξη στο ασφαλιστικό, στην εκπαίδευση και στην ιατρική περίθαλψη, που όλα αυτά βεβαίως οδηγούν στην πλήρη απόγνωση για ένα αβέβαιο μέλλον και στην ανάγκη αναζήτησης εργασίας στο εξωτερικό σε επιλεγμένες χώρες είναι κάποιες από τις δυσάρεστες συνέπειες.

Η τρέχουσα τραπεζική κρίση οφείλεται κυρίως σε λάθος χειρισμούς, στο δημοσιονομικό χρέος, στην απουσία κοινής πολιτικής διαχείρισης για την αντιμετώπισή της, στη μη έγκαιρη τήρηση των ρυθμιστικών κανόνων από τους αρμόδιους φορείς, στην αδυναμία της εποπτείας και της προστασίας του τραπεζικού συστήματος και σαφώς στην αδυναμία αλλά και στην άρνηση προσωπικής βούλησης των αρμοδίων να

κινητοποιήσουν τους παραπάνω μηχανισμούς. Για να επιλυθούν τα προβλήματα του οικονομικού σκέλους της κρίσης θα πρέπει να γίνει διαγραφή χρεών, αναδιανομή του πλούτου, ανάπτυξη και τοπικοποίηση της οικονομίας, αύξηση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας, οικολογική γεωργία, επένδυση στον τουρισμό, στον πολιτισμό μας και στη διεκδίκηση των γερμανικών αποζημιώσεων.

Σύμφωνα με τον Wjciech Kwaniak η διάγνωση της οικονομικής αγοράς, η ποιοτική επιτήρηση της αγοράς και η συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών και των κυβερνήσεων έχουν εξέχουσα σημασία καθώς μπορούν να διαφυλάξουν και να οδηγήσουν σε αναγνώριση των ρίσκων, σε διαφύλαξη της σταθερότητας και εμπιστοσύνης του τραπεζικού συστήματος.

Παραρτήματα

Παράρτημα Α

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα

Το Μάρτιο του 2016, ο *ετήσιος* ρυθμός μεταβολής της συνολικής χρηματοδότησης του εγχώριου ιδιωτικού τομέα διαμορφώθηκε σε -2,1%, από -2,3% τον προηγούμενο μήνα. Η *μηνιαία* καθαρή ροή της συνολικής χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα ήταν αρνητική κατά 146 εκατ. ευρώ, έναντι αρνητικής καθαρής ροής 295 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα.

A.1 Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων

Η *μηνιαία* καθαρή ροή της χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις, το Μάρτιο του 2016, ήταν θετική κατά 224 εκατ. ευρώ, έναντι αρνητικής καθαρής ροής 48 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα, και ο *ετήσιος* ρυθμός μεταβολής διαμορφώθηκε στο -1,4%, από 1,9% τον προηγούμενο μήνα. Ειδικότερα, ο *ετήσιος* ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων διαμορφώθηκε στο -0,9%, από -1,6% το Φεβρουάριο του 2016, ενώ η *μηνιαία* καθαρή ροή της χρηματοδότησής τους ήταν θετική κατά 263 εκατ. ευρώ, έναντι αρνητικής καθαρής ροής 49 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα. Ο *ετήσιος* ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των λοιπών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων διαμορφώθηκε στο -8,7% το Μάρτιο του 2016, από -6,1% τον προηγούμενο μήνα και η *μηνιαία* καθαρή ροή της χρηματοδότησής τους ήταν αρνητική κατά 40 εκατ. ευρώ, έναντι θετικής καθαρής ροής 1 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα.

A.2 Χρηματοδότηση των ελεύθερων επαγγελματιών, αγροτών και ατομικών επιχειρήσεων

Το Μάρτιο του 2016, η *μηνιαία* καθαρή ροή της χρηματοδότησης προς τους ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις ήταν αρνητική κατά 9 εκατ. ευρώ, έναντι αρνητικής καθαρής ροής 20 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα, ενώ ο *ετήσιος* ρυθμός μεταβολής παρέμεινε στο -1,0%, αμετάβλητος έναντι του προηγούμενου μήνα.

A.3 Χρηματοδότηση των ιδιωτών και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων

Αρνητική κατά 361 εκατ. ευρώ ήταν η *μηνιαία* καθαρή ροή της χρηματοδότησης προς τους ιδιώτες και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα το Μάρτιο του 2016, έναντι αρνητικής καθαρής ροής 226 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα και ο *ετήσιος* ρυθμός μεταβολής διαμορφώθηκε στο -3,0%, από -2,9% το Φεβρουάριο του 2016

Παράρτημα Β

Μηνιαία Συνοπτική Λογιστική

Κατάσταση της ΤτΕ :

Φεβρουάριος 2016

		ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	
ΚΥΡΙΑΣΤΕΦΑ		ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	
29ης ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2016		(σε ευρώ)	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΠΑΘΗΤΙΚΟ	
1. Χρέη και απαιτήσεις σε εγχώριό	4.686.297.021	1. Τραπεζοεργαζία σε κλιόφορα	20.284.227.400
2. Απαιτήσεις σε συντάγματα έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	2.696.588.024	2. Υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων (ζώνης ευρώ)	
2.1 Απαιτήσεις έναντι του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ)	1.085.184.412	2.1 Υποχρεώσεις με πρόβλεψη νομισματικής πολιτικής	1.647.206.388
2.2 Καταθέσεις σε τράπεζες, χρέη προς, δάνεια και λοιπές απαιτήσεις	1.341.176.412	2.1.1 Τραπεζικό Αγοραστήρι (παραβλεπόμενες των απορριπτικών καταθέσεων)	1.358.570.388
3. Απαιτήσεις σε συντάγματα έναντι κατοίκων (ζώνης ευρώ)	414.490.001	2.2 Διαδικασμένη αποδοχής καταθέσεων	0
4. Απαιτήσεις σε ευρώ έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	22.881	2.3 Καταθέσεις τραπεζικών	0
4.1 Καταθέσεις σε τράπεζες, χρέη προς και δάνεια	22.881	2.4 Απαιτήσεις, πρόβλεψη εγγυημένης (επιχορηγήσιμα δικαιώματα της ρευστότητας)	0
4.2 Απαιτήσεις που απορρέουν από πιστωτικές δεσμεύσεις στο πλαίσιο του ΜΣ II	0	2.5 Καταθέσεις για την κλίση περιλήψεων	88.630.000
5. Δάνεια σε ευρώ προς πιστωτικά ιδρύματα (ζώνης ευρώ)	36.240.000.000	3. Λοιπές υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων (ζώνης ευρώ)	0
5.1 Πρόβλεψη κίνδυνου ανακεφαλαιοποίησης	24.100.000.000	4. Υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι λοιπών κατοίκων (ζώνης ευρώ)	5.806.318.854
5.2 Πρόβλεψη των μακροπρόθεσμων ανακεφαλαιοποιήσεων	12.000.000.000	4.1 Γενική κυβέρνηση	4.498.126.722
5.3 Αποσπασματικές πράξεις εγγυημένης (επιχορηγήσιμα δικαιώματα της ρευστότητας)	0	4.2 Λοιπές υποχρεώσεις	1.322.178.912
5.4 Διαφορετικές απαιτητικές πράξεις	0	6. Υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	2.663.843.967
5.5 Διαδικασμένη έκτακτη κεφαλαιοποίησης	140.000.000	6.1 Υποχρεώσεις σε συντάγματα έναντι κατοίκων (ζώνης ευρώ)	1.078.810.848
5.6 Πρωτοκώλια για την κλίση περιλήψεων	0	7. Υποχρεώσεις σε συντάγματα έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	2.688
6. Λοιπές απαιτήσεις σε ευρώ έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων (ζώνης ευρώ)	67.807.241.068	7.1 Καταθέσεις και λοιπές υποχρεώσεις	2.688
7. Χρέη προς σε ευρώ κατοίκων (ζώνης ευρώ)	42.046.294.922	7.2 Υποχρεώσεις που απορρέουν από πιστωτικές δεσμεύσεις στο πλαίσιο του ΜΣ II	0
7.1 Χρέη προς για δεσμεύσεις για οριστική νομισματική πολιτική	22.852.545.395	8. Αγοραστήρι εθνικών τραπεζικών δικαιωμάτων του ΔΝΤ	0
7.2 Λοιπά χρέη προς σε ευρώ κατοίκων (ζώνης ευρώ)	19.192.749.567	9. Υποχρεώσεις εντός του Ευρωσυστήματος	114.267.793.209
8. Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις σε ευρώ έναντι της γενικής κυβέρνησης	6.813.772.218	9.1 Υποχρεώσεις συνδεδεμένες με γραμμάτια τα οποία εκδίδονται την έκδοση χρεωστικών από την ΕΚΤ	0
9. Απαιτήσεις εντός του Ευρωσυστήματος	1.743.026.102	9.2 Καθαρές υποχρεώσεις που απορρέουν από την κατοχή, εκτός του Ευρωσυστήματος των κλιόφορων των τραπεζοεργαζιων ευρώ	19.061.488.880
9.1 Συμμετοχή στο κεφάλαιο, τα απόθεμα και τις προβλέψεις της ΕΚΤ	584.785.494	9.3 Καθαρές υποχρεώσεις που απορρέουν από το υπόλοιπο των Αγοραστηρίων δολαρίων (μ.τ.ο. ΕΣΚΤ (TARGET))	66.206.304.229
9.2 Απαιτήσεις από τη μεταβίβαση οντολογικώς διαλυμένων στην ΕΚΤ	1.178.280.806	9.4 Λοιπές υποχρεώσεις εντός του Ευρωσυστήματος (καθαρά)	0
9.3 Καθαρές απαιτήσεις που απορρέουν από την κατοχή, εκτός του Ευρωσυστήματος των κλιόφορων των τραπεζοεργαζιων ευρώ	0	10. Λοιπές υποχρεώσεις	448.818.937
9.4 Καθαρές απαιτήσεις που απορρέουν από το υπόλοιπο των Αγοραστηρίων δολαρίων (μ.τ.ο. ΕΣΚΤ (TARGET))	0	11. Προβλέψεις	7.198.902.110
9.5 Λοιπές απαιτήσεις εντός του Ευρωσυστήματος (καθαρά)	0	12. Αγοραστήρι απαιτησιομηνίας	3.071.706.820
10. Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	2.327.419.856	13. Μεσογία Κατάλοιπα και Αποθεματικά	916.497.813
10.1 Εντάξιμο και ακάλυπτο πλάι στοιχεία ενεργητικού	799.902.615	13.1 Μεσογία κεφάλαιο	111.243.362
10.2 Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	80.830.308	13.2 Ταμείο αποθεματικό	111.243.362
10.3 Λοιπά στοιχεία	1.432.686.902	13.3 Έκτακτο αποθεματικό	84.506.000
		13.4 Είδωλο αποθεματικό από την αναπροσαρμογή της αξίας των ανώνυμων	507.247.856
		13.5 Λοιπά είδη αποθεματικό	1.263.233
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	184.833.828.856	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	184.833.828.856
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΚΕΤΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ (ΤΑΜΕΙΑ)			
1. Τόκοι του Ελληνικού Δημοσίου από τη Φορολογία των "Ποσών Κρατικών Νομισμάτων Πρωτεύουσας Δημοσίου Δεσίου και Απορροώντων Φορέων" σύμφωνα με το Ν. 2495/07	27.580.705.275		
2. Τόκοι του Ελληνικού Δημοσίου και λοιπών φορέων από τη διαχείριση και διαμερισμό ελληνικών Ευρωπαϊκών πιστωτικών, ασφαλιστικών εγγυητών και άλλων	4.743.718.300		
3. Περιουσιακά στοιχεία εντός ή από το Ευρωσυστήματος κερδών για πρόβλεψη νομισματικής πολιτικής και παροχή επεξεργασμένης ρευστότητας μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων	37.751.356.348		
4. Περιουσιακά στοιχεία εντός ή από τη Τράπεζα της Ελλάδος ως κερδών για πρόβλεψη έκτακτης παροχής ρευστότητας προς τα πιστωτικά ιδρύματα	131.813.828.714		
5. Λοιπά λογαριασμοί κέρδους	21.089.481.959		
ΣΥΝΟΛΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΤΑΜΕΙΑΣ	222.973.790.584		

Σημειώνεται ότι η Αίθρα ΕΑΕ, ως Κρατικός της Τράπεζας, η λογιστική κατάσταση καταρτίστηκε με βάση τις εκθέσεις και τις λογιστικές αρχές που εφαρμόζονται από τη Γενική Διοίκηση της Τράπεζας (ΓΔΤ) και σύμφωνα με την Ελληνική Οικονομική Κριτική (ΕΟΚ).

Αθήνα, 9 Μαρτίου 2016

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ Η ΔΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΘΥΝΣΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ ΜΑΡΙΑ ΠΑΓΩΝΗ

Παράρτημα Γ

Μηνιαία Συνοπτική Λογιστική Κατάσταση της ΤτΕ : Μάρτιος 2016

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 31ης ΜΑΡΤΙΟΥ 2016 (σε ευρώ)			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
1. Χρεώσεις και απαιτήσεις σε χρεώσ	5.197.221.296	1. Τραπεζογραμμάτια σε εκκλιροφρία	26.691.694.928
2. Απαιτήσεις σε συνάλλαγμα έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	2.729.898.094	2. Υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων (ζώνης ευρώ σχετιζόμενες με πράξεις νομισματικής πολιτικής)	1.224.133.009
2.1 Απαιτήσεις έναντι του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ)	1.038.902.599	2.1 Τραπεζοίματα λογαριασμών (πρωτεύουσες των υποκαταστημάτων κατοίκων)	1.190.543.009
2.2 Κοπώσεις σε τραπεζίες, χρηματιστήρια, δίκαια και λοιπές απαιτήσεις	1.690.995.495	2.2 Διακρίσεις στις αποδοχές κατοίκων	0
3. Απαιτήσεις σε συνάλλαγμα έναντι κατοίκων (ζώνης ευρώ)	376.669.790	2.3 Κοπώσεις τραπεζιών	0
4. Απαιτήσεις σε ευρώ έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	23.891	2.4 Ανταρτητικές πράξεις εξυπηρέτησης (προσφώνηση δικαιωμάτων της ρευστότητας)	0
4.1 Κοπώσεις σε τραπεζίες, χρηματιστήρια και δίκαια	23.891	2.5 Κοπώσεις για την κλίση των πλεονεκίων	44.590.000
4.2 Απαιτήσεις που απορρέουν από πιστωτικές διακρίσεις στο πλαίσιο του ΜΣ II	0	3. Λοιπές υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων (ζώνης ευρώ)	0
5. Δίκαια σε ευρώ προς πιστωτικά ιδρύματα (ζώνης ευρώ σχετιζόμενα με πράξεις νομισματικής πολιτικής)	38.254.000.000	4. Υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι λοιπών κατοίκων (ζώνης ευρώ)	4.496.110.308
5.1 Πράξεις κλίσης αναχρηματοδότησης	22.210.000.000	4.1 Γενική εγγύηση	3.379.883.872
5.2 Πράξεις που μεταρρυθμίζουν αναχρηματοδότησης	12.000.000.000	4.2 Λοιπές υποχρεώσεις	1.116.227.064
5.3 Ανταρτητικές πράξεις εξυπηρέτησης (προσφώνηση δικαιωμάτων της ρευστότητας)	0	5. Υποχρεώσεις σε ευρώ έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	2.602.847.909
5.4 Διακρίσεις ανταρτητικής πράξης	0	6. Υποχρεώσεις σε συνάλλαγμα έναντι κατοίκων (ζώνης ευρώ)	1.047.399.599
5.5 Διακρίσεις ορατής χρηματοδότησης	44.000.000	7. Υποχρεώσεις σε συνάλλαγμα έναντι μη κατοίκων (ζώνης ευρώ)	2.549
5.6 Πράξεις για την κλίση των πλεονεκίων	0	7.1 Κοπώσεις και λοιπές υποχρεώσεις	2.549
6. Λοιπές απαιτήσεις σε ευρώ έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων (ζώνης ευρώ)	96.194.468.434	7.2 Υποχρεώσεις που απορρέουν από πιστωτικές διακρίσεις στο πλαίσιο του ΜΣ II	0
7. Χρεώματα σε ευρώ κατοίκων (ζώνης ευρώ)	43.066.834.890	8. Λογαριασμοί εδωκών τραπεζικών δικαιωμάτων του ΔΝΤ	0
7.1 Χρεώματα που διακρατούνται για συνολικές νομισματικές πολιτικές	25.420.504.474	9. Υποχρεώσεις εντός του Ευρωπαϊκού Συστήματος	113.969.198.987
7.2 Λοιπά χρεώματα σε ευρώ κατοίκων (ζώνης ευρώ)	17.646.330.416	9.1 Υποχρεώσεις συνδεδεμένες με γραμμάτια τα οποία εκδίδονται την ίδιου φετιχίου από την ΕΚΤ	0
8. Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις σε ευρώ έναντι μη γενικής κυβέρνησης	6.754.987.433	9.2 Κοιλάκι υποκαταστήματος που απορρέουν από την κατοχή, εντός του Ευρωπαϊκού Συστήματος, των εκκλιροφώντων τραπεζογραμμάτιων ευρώ	18.591.044.315
9. Απαιτήσεις εντός του Ευρωπαϊκού Συστήματος	1.343.628.192	9.3 Κοιλάκι υποκαταστήματος που απορρέουν από το υπόλοιπο του λογαριασμού δολαρίων με το ΕΣΚΤ (TARGET2)	95.377.112.342
9.1 Συμμετοχή στο κεφάλαιο, τα αποθεματικά και τις προβλέψεις της ΕΚΤ	564.785.499	9.4 Λοιπές υποχρεώσεις εντός του Ευρωπαϊκού Συστήματος (κοιλάκι)	0
9.2 Απαιτήσεις από τη μεταβίβαση οικονομολογικών δεδομένων στην ΕΚΤ	1.178.280.806	10. Λοιπές υποχρεώσεις	902.109.801
9.3 Κοιλάκι απαιτήσεων που απορρέουν από την κατοχή, εντός του Ευρωπαϊκού Συστήματος, των εκκλιροφώντων τραπεζογραμμάτιων ευρώ	0	11. Προβλέψεις	7.198.146.044
9.4 Κοιλάκι απαιτήσεων που απορρέουν από το υπόλοιπο του λογαριασμού δολαρίων με το ΕΣΚΤ (TARGET2)	0	12. Λογαριασμοί αναπροσαρμογής	3.821.187.829
9.5 Λοιπές απαιτήσεις εντός του Ευρωπαϊκού Συστήματος (κοιλάκι)	0	13. Μετοχικό Κεφάλαιο και Αποθεματικά	918.487.213
10. Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	2.580.098.304	13.1 Μετοχικό κεφάλαιο	115.243.362
10.1 Ενέχυρα και άπλυτα τίτλοι στοιχεία ενεργητικού	796.806.452	13.2 Τακτικό αποθεματικό	115.243.362
10.2 Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	94.043.070	13.3 Έκτακτο αποθεματικό	84.800.000
10.3 Λοιπά στοιχεία	1.467.298.782	13.4 Εδωκό αποθεματικό από την αναπροσαρμογή της κλίσης των αποφώνων	907.247.856
13.5 Λοιπά εδωκά αποθεματικά	1.283.233		
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	193.865.919.811	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	193.865.919.811
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΚΤΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ (ΤΑΜΕΙΟ)			
1. Τίτλοι του Ελληνικού Δημοσίου από τη διαχείριση του "Κρατικού Κρατικού Νομισματικού Ταμείου" δελτία και Αρκετοετή Φυσικά* σύμφωνα με το Ν. 2492/07	28.264.705.275		
2. Τίτλοι του Ελληνικού Δημοσίου και λοιπά χρεώματα από τη διαχείριση και διακρίσεις (αποδοχές) κεφαλαίων ορισμένου, αμεταβλητού φετιχίου και δελτία	4.721.296.213		
3. Παρακρατούμενα στοιχεία απόδοσης από το Ευρωπαϊκό Συστήματος, κερδών για πράξεις νομισματικής πολιτικής και κερδών σε διαφόρων συντάξεων, μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων	36.751.687.211		
4. Παρακρατούμενα στοιχεία απόδοσης από την Τράπεζα της Ελλάδος ως κερδών για πράξεις νομισματικής πολιτικής, κερδών από την Τράπεζα της Ελλάδος ως κερδών για πράξεις νομισματικής πολιτικής, κερδών από την Τράπεζα της Ελλάδος ως κερδών	128.307.049.213		
5. Λοιπά λογαριασμοί κλίσης	19.875.705.884		
ΣΥΝΟΛΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΤΑΜΕΙΟΥ	217.923.499.896		

Σημειώνεται ότι οι αριθμοί ΜΣ, οι Κρατικοί και οι Τραπεζικοί, οι λογιστικές καταστάσεις αναφέρονται με βάση τον νόμο και τις λογιστικές αρχές που έχουν καθιερωθεί από την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ταμείο (ΕΚΤ) και ορίζονται με βάση τον Ευρωπαϊκό Σύστημα Κρατικού Ταμείου (ΕΣΚΤ).

Αθήνα, 14 Απριλίου 2016

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

Η ΔΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΗΡΕΩΣ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Παράρτημα Δ

Αποφάσεις νομισματικής πολιτικής, ΤτΕ21/04/2016

Κατά τη σημερινή του συνεδρίαση, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε ότι το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης καθώς και τα επιτόκια της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων θα παραμείνουν αμετάβλητα σε 0,00%, 0,25% και -0,40% αντιστοίχως.

Παράρτημα Ε

Βασικά μεγέθη

χρηματοπιστωτικού τομέα

2015

Στοιχεία ισολογισμού & αποτελεσμάτων εμπορικών τραπεζών και τραπεζικών ομίλων Εννεαμήνου 2015										
		Ενεργητικό (εκ. ευρώ)	Κέρδη ή ζημιές (-) προ φόρων (εκ. ευρώ)	Καθαρά Κέρδη μετά φόρων (εκ. ευρώ)	Καταθέσεις (εκ. ευρώ)	Χορηγήσεις μετά από προβλέψεις (εκ. ευρώ)	Προβλέψεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου (εκ. ευρώ)	Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων (εκ. ευρώ)	Αμοιβές & Έξοδα προσωπικού (εκ. ευρώ)	Απασχολούμενο προσωπικό
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΤΡΑΠΕΖΑ	81332	-1192	-397	35356	50008	2063	7015	411	14371
	ΟΜΙΛΟΣ	85910	-1402	-625	38075	51935	2214	6724	536	21784
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΤΡΑΠΕΖΑ	77164	-3773	-2722	36404	40791	3954	5925	445	10719
	ΟΜΙΛΟΣ	110872	-3161	-2148	55772	63872	4121	7350	884	34554
ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΤΡΑΠΕΖΑ	65952	-1431	-774	26985	42049	2172	6069	298	9771
	ΟΜΙΛΟΣ	69782	-1473	-838	30470	46961	2356	6956	397	14928
ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS	ΤΡΑΠΕΖΑ	65059	-1796	-790	22502	32947	2260	4551	496	9092
	ΟΜΙΛΟΣ	73755	-1835	-987	30450	39955	2394	5362	742	17334
ΑΤΤΙΣΑ BANK	ΤΡΑΠΕΖΑ	3611	-486	-276	2596	2708	531	76	31	880
	ΟΜΙΛΟΣ	3606	-484	-273	2580	2708	531	83	32	902
ΣΥΝΟΛΟ (ΤΡΑΠΕΖΑ)		293118	-8678	-4959	123843	168503	10980	23636	1681	44833
ΣΥΝΟΛΟ (ΟΜΙΛΟΣ)		343925	-8355	-4871	157347	205431	11616	26475	2591	89502

Πηγές:

- Οικονομικές καταστάσεις μηνιαίας και ομίλου & Στοιχεία και πληροφορίες χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2015 έως 30 Σεπτεμβρίου 2015
- Παρουσιάσεις αποτελεσμάτων 9Μ2015

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Παράρτημα ΣΤ

Οικονομικά Στοιχεία Τραπεζών

από το 2012 έως το 2014

ΣΤ.1 Τράπεζα Πειραιώς

ποσά σε εκατ. €	Ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης		
	2014	2013	2012
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ			
Καθαρά έσοδα από τόκους	1.641	1.295	671
Καθαρά έσοδα από αμοιβές & προμήθειες	218	189	137
Καθαρά λειτουργικά έσοδα	2.070	5.238	1.482
Αμοιβές και έξοδα προσωπικού και έξοδα διοίκησης	1.066	1.103	549
Προβλέψεις για την κάλυψη πιστωτικού και άλλων κινδύνων	4.039	2.299	2.339
Απομείωση αξίας ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	-	-	-
Καθαρά κέρδη/ζημίες (μετά από φόρους)	(2.065)	2.506	(807)
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
Απαιτήσεις κατά πελατών (μετά από προβλέψεις)	53.988	57.399	37.618
Σύνολο ενεργητικού	84.603	85.778	63.022
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
Υποχρεώσεις προς πελάτες	50.240	48.498	31.108
Σύνολο παθητικού	77.216	77.509	65.767
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	7.387	8.269	(2.744)

ΠΗΓΗ: Ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης 2014 και 2013 Πιστωτικού Ιδρύματος

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΣΤ.2 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑΣ		
	ποσά σε εκατ. €	Ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης	
	2014	2013	2012
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ			
Καθαρά έσοδα από τόκους	1.585	1.448	1.668
Καθαρά έσοδα από αμοιβές & προμήθειες	23	1	(33)
Καθαρά λειτουργικά έσοδα	1.323	1.872	840
Δαπάνες προσωπικού και γενικά διοικητικά και λειτουργικά έξοδα	922	1.254	1.112
Προβλέψεις για την κάλυψη πιστωτικού και άλλων κινδύνων	2.370	1.026	2.483
Απομείωση αξίας ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	-	-	(163)
Καθαρά κέρδη/ζημίες (μετά από φόρους)	(382)	618	(2.926)
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
Απαιτήσεις κατά πελατών (μετά από προβλέψεις)	43.531	46.327	47.000
Σύνολο ενεργητικού	81.946	84.197	77.939
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
Υποχρεώσεις προς πελάτες	44.130	45.290	40.908
Σύνολο παθητικού	73.293	77.814	81.869
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	8.653	6.383	(3.930)
ΠΗΓΗ: Ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης 2014 και 2013 Πιστωτικού Ιδρύματος			

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΣΤ.3 Alpha Bank

ALPHA BANK		ALPHA BANK - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑΣ		
		Ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης		
ποσά σε εκατ. €	2014	2013	2012	
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ				
Καθαρά έσοδα από τόκους	1.543	1.160	1.026	
Καθαρά έσοδα από αμοιβές & προμήθειες	334	274	212	
Καθαρά λειτουργικά έσοδα	1.963	1.440	806	
Δαπάνες προσωπικού και γενικά διοικητικά και λειτουργικά έξοδα	1.025	854	755	
Προβλέψεις για την κάλυψη πιστωτικού και άλλων κινδύνων	1.394	1.610	1.375	
Απομείωση αξίας ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	-	-	-	
Καθαρά κέρδη/ζημίες (μετά από φόρους)	(59)	2.857	(1.133)	
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ				
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				
Απαιτήσεις κατά πελατών (μετά από προβλέψεις)	43.476	44.236	32.797	
Σύνολο ενεργητικού	67.635	68.103	53.774	
ΠΑΘΗΤΙΚΟ				
Υποχρεώσεις προς πελάτες	37.817	37.505	23.191	
Σύνολο παθητικού	60.813	60.956	54.204	
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	6.821	7.147	(430)	

ΠΗΓΗ: Ισολογισμοί και αποτελέσματα χρήσης 2014 και 2013. Πιστωτικού Ιδρύματος

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΣΤ.4 Eurobank

EUROBANK - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑΣ			
ποσά σε εκατ. €	Ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης		
	2014	2013	2012
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ			
Καθαρά έσοδα από τόκους	999	723	843
Καθαρά έσοδα από αμοιβές & προμήθειες	74	85	100
Καθαρά λειτουργικά έσοδα	1.160	796	1.096
Λειτουργικά έξοδα	699	674	636
Προβλέψεις για την κάλυψη πιστωτικού και άλλων κινδύνων	1.901	1.587	1.355
Απομείωση αξίας ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	-	65	(363)
Καθαρά κέρδη/ζημίες (μετά από φόρους)	(1.383)	(1.007)	(1.368)
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
Απαιτήσεις κατά πελατών (μετά από προβλέψεις)	35.076	37.468	33.434
Σύνολο ενεργητικού	67.494	70.669	60.808
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
Υποχρεώσεις προς πελάτες	31.985	33.952	23.366
Σύνολο παθητικού	62.237	66.667	62.105
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	5.257	4.002	(1.297)

ΠΗΓΗ: Ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης 2014 και 2013 Πιστωτικού Ιδρύματος

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Βιβλιογραφία

1. Allen, L., DeLong, G., & Saunders, A. (2004), Issues in the credit risk modeling of retail markets, *Journal of Banking & Finance*, 28(4), 727-752
2. Altman, E. I., & Saunders, A. (1998), Credit risk measurement: Developments over the last 20 years. *Journal of banking and finance*, (21/11/12)
3. Artzner, P., Delbaen, F., Eber, J. M., & Heath, D. (1999), Coherent measures of risk. *Mathematical finance*, 9(3), 203-228
4. Amélie Charles, Olivier Darné, (June 2014), Large shocks in the volatility of the Dow Jones Industrial Average index: 1928–2013 *Journal of Banking & Finance*, Volume 43, (Pages 188-199)
5. Bala Arshanapalli, John Doukas, Larry H.P. Lang, (May 1995), Pre and post-October 1987 stock market linkages between U.S. and Asian markets *Pacific-Basin Finance Journal*, Volume 3, Issue 1, (Pages 57-73)
6. Bessis, J. (2002), *Risk Management in Banks*. John Wiley & Sons Ltd
7. Blundell-Wignall, A., & Atkinson, P. (2010), Thinking beyond Basel III. *OECD Journal: Financial Market Trends*, 2010(1), 9-33
8. Caballero R. and Krishnamurthy A. (2009), Global Imbalances and Financial Fragility, *American Economic Review Papers and Proceedings*, May, pp. 584-88
9. Constancio, V. (2013) “The European Crisis and the role of the financial system”, Speech by Vítor Constâncio, Vice-President of the ECB, at the Bank of Greece conference on “The crisis in the euro area” Athens, 23 May 2013 https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp130523_1.en.html
10. Carlos Cantu, KeyYong Park, Aaron Tornell (2015), Lessons from the 1982 Mexican Debt Crisis for Greece, <http://voxeu.org/article/lessons-1982-mexican-debt-crisis-greece>, (12/04/2015)
11. Cruz, M. G. (2002), *Modeling, measuring and hedging operational risk*, Chichester: Wiley
12. Robert Cull, María Soledad Martínez Pería Bank ownership and lending patterns during the 2008–2009 financial crisis: Evidence from Latin America and Eastern Europe, (2013): 4861-4878
13. Daniel Lederman, Ana María Menéndez, Guillermo Perry, Joseph Stiglitz, (February 2003), Mexican investment after the Tequilacrisis: basic economics, “confidence” effects or market imperfections? *Journal of International Money and Finance*, Volume 22, Issue 1, (Pages 131-151)
14. Nick Drydakis, The effect of unemployment on self-reported health and mental health in Greece from 2008 to 2013: A longitudinal study before and during the financial crisis, (2015): 43-51
15. Dowd, K. (2007), *Measuring market risk*, John Wiley & Sons

16. Eder Lucio da Fonseca, Fernando F. Ferreira, PaulsamyMuruganandam, Hilda A. CerdeiraPhysica A., (15 March 2013), Statistical Mechanics and its Applications, Volume 392, Issue 6, (Pages 1386-1392)
17. Guillermo Cruces, Pablo Glüzmann, Luis Felipe López Calva, Economic Crises, Maternal and Infant Mortality, Low Birth Weight and Enrollment Rates: Evidence from Argentina's Downturns, (2012): 303-314
18. Iris van de Wiel (2013), <http://economics.rabobank.com/publications/2013/september/the-russian-crisis-1998>, The Russian Crisis 1998, (16/09/2013)
19. Kristin J. Forbes, The Asian flu and Russian virus: the international transmission of crises in firm-level data, (2004): 59-92
20. Mishkin F. S., (1992), Anatomy of a financial crisis, Journal of evolutionary Economics, 2, 115
21. Roger E.A. Farmer, The stock market crash of 2008 caused the Great Recession: Theory and evidence, (2012): 693-707
22. Saunders, A., Cornett, M. M., & McGraw, P. A. (2006), Financial institutions management: A risk management approach (Vol. 8), McGraw-Hill/Irwin
23. Serdar Ozturk, Ali Sozdemir, Effects of Global Financial Crisis on Greece Economy, (2015): 568-575
24. Sichong Chen, How do leverage ratios affect bank share performance during financial crises: The Japanese experience of the late 1990s, (2013): 1-18
25. Vestergaard, J., & Wade, R. (2012),The Governance Response to the Great Recession: The "Success" of the G20. Journal of Economic Issues, 46(2), 481-490
26. Αγγελόπουλος Παναγιώτης, (2010) Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Αθήνα: Σταμούλης Αθ.
27. Βαρουφάκης Γ., Πατώκος Τ., Τσερκέζης Α, Κουτσοπέτρος Χ. (2011) Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, Παρατηρητήριο Οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων
28. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2013), ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2012. Διαθέσιμο στο: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2012el.pdf?8112193e469d992f8487dca245bbad65>
29. Καλφάογλου, Φ.(2012), Το Πλαίσιο της Κεφαλαιακής Επάρκειας των Τραπεζών. Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος
30. Κολλίντζας Τ., Ψαλιδόπουλος Μ., Καραμούζης Ν., Χαρδούβελης Γ., (2009), Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές. Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών & Προβλέψεων. Eurobank
31. Κοσμά Κ. (2008), «Ένεση» 700 δισ. δολ., χαμένα 18 τρισ. δολ.! [http://www.ethnos.gr/oikonomia/arthro/enesi_700_dis_dol_xamena_18_tris_dol-1620615/\(22/09/2008\)](http://www.ethnos.gr/oikonomia/arthro/enesi_700_dis_dol_xamena_18_tris_dol-1620615/(22/09/2008))

32. Κοσμά Κ. (2008), Τα 5 κραχ που "σημάδεψαν" την παγκόσμια οικονομία, http://www.ethnos.gr/oikonomia/arthro/meiosi_epitokion_gia_antimetopisi_tis_yfesis-362500/ (23/01/2008)
33. Λαπαβίτσας Κώστας (2013), Τράπεζες σε ξένα χέρια, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=357610>
34. Μάρτιν Άλιος / Στέφανος Γεωργακόπουλος (2016), <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=767220>, Η Ιρλανδία αποχαιρετά την οικονομική κρίση, (8/01/2016)
35. Μπακιρτζής Ανέστης (2004), Οι πετρελαϊκές κρίσεις των τελευταίων τριάντα ετών, <http://www.kathimerini.gr/197193/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/oi-petrelaikhes-kriseis-twn-teleytaiwn-trianta-etwn>, (13/10/2004)
36. Παπαδοπούλου Λ., (2013) «Η δημοσιονομική κρίση ως καταλύτης προώθησης ή αναστολής της ευρωπαϊκής ενοποίησης;» Αθήνα, Νομική Σχολή ΑΠΘ
37. Σταϊκούρας Π., <http://www.hba.gr/5ekdosis/syltomos.asp>, Η θεσμική οργάνωση της χρηματοοικονομικής εποπτείας στην Ελλάδα. Προκλήσεις και προοπτικές μετά την κρίση
38. Τομπάζος Σ., (2010), Φυγόκεντροι καιροί. Η παγκόσμια οικονομική κρίση 2007, 2008, 2009. Εκδόσεις Παπαζήση
39. <http://www.bankofgreece.gr/>
40. https://ellinismossouidias.wordpress.com/2010/04/28/Ιστορική_αναδρομή_της_οικονομικής_κρίσης_του_1929/, (28/04/2010)
41. <https://el.wikipedia.org/wiki/>
42. <https://eurostat.statistics.gr>
43. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=28469177>, Πώς πτώχευσε η Αργεντινή, (07/05/2010)
44. <http://www.kathimerini.gr/350211/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/iarpwnia-ena-xrhσιμο-paradeigma-gia-tis-hpa>, Ιαπωνία, ένα χρήσιμο παράδειγμα για τις ΗΠΑ, (21/02/2009)
45. <http://www.kathimerini.gr/205619/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/ponokefalos-diarkeias-h-krish-ths-tekilas>, Πονοκέφαλος διαρκείας η «κρίση της τεκίλας», (08/01/2005)
46. <http://www.sansimera.gr/articles/456#ixzz46fnoxEuP>, Ο Πόλεμος της Κορέας
47. <http://www.sansimera.gr/articles/171#ixzz48QtTCvnZ>
48. <http://www.statistics.gr>
49. <http://www.tovima.gr/finance/finance-international-news/article/?aid=301753>, Έσκασε η «φούσκα» του Ντουμπάι, (27/11/2009)